

[606] **Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite**
Møte torsdag den 28. juni 1973 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, Helge Seip.

Til stede var: Per Borten, Harry Hansen (for Trygve Bratteli), Kjell Magne Fredheim Knut Frydenlund, Asbjørn Haugstvedt, Margith Munkebye, Tor Oftedal, Erling Petersen, Helge Seip, Kåre Willoch, Bjørn Unneberg (for Johan Østby), Leif Granli, Bernt Ingvaldsen, Anders Aune (for Gunnar Alf Larsen), Ingvar Bakken, Karl J. Brommeland, Rolf Fjeldvær, Gunnar Garbo, Aase Lionæs, Paul Thyness (for Sverre Nybø), Svenn Stray og Ingvald Ulveseth.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: utenriksminister Dagfinn Vårvik og statsråd Trygve Olsen, Fiskeridepartementet.

Følgende embetsmenn fra Utenriksdepartementet ble gitt adgang til møtet: ekspedisjonssjef Kjeld Vibe og byråsjefene Olav Bucher-Johannessen, Leif Hans Mevik, Per Egil Tresselt og Nils Bølset.

Dessuten var til stede komiteens faste sekretær, Sven Knudsen.

D a g s o r d e n:

1. Fiskerigrensetvisten Island/Storbritannia.
2. Norges holdning på FN's konferanse om havets folkerett.
3. Sikkerhetskonferansen i Helsingfors.

Dessuten ble følgende sak tatt opp til behandling som eget punkt på dagsordenen (ble behandlet etter sak nr. 1):

Spørsmålet om en avtale med Island om norsk adgang til å fiske i bestemte områder innenfor 50-milsgrensen.

[607] **Formannen:** Dette møtet er innkalt i forståelse med utenriksministeren, etter mitt initiativ. Initiativet kom etter at jeg hadde hatt visse henvendelser fra medlemmer av komiteen om et par av de spørsmål som nå står på dagsordenen. Som kjent har komiteen tidligere i flere møter vært inne på spørsmål som har med fiskerigrensen å gjøre. Det gjaldt bl.a. i forbindelse med markedsforhandlingene, der det også var spørsmål om å få offentliggjøre en uttalelse fra Regjeringen, eller nærmere bestemt fra handelsministeren. Siden ble det stilt i bero, men vi har jo referatene fra det møtet. Videre var det i møte den 9. mars i år en bredere orientering av utenriksministeren om FN-konferansen om havets folkerett. Slik som denne saken utviklet seg, og med den betydning den har for oss, fant vi det naturlig å få noe nærmere orientering om den. Men grunnen til at jeg på komiteens vegne tok kontakt med utenriksministeren, var først og fremst utviklingen av fiskerigrensetvisten Island/Storbritannia, der den offentlige debatten og det som

skjedde ute, etter min mening gjorde det naturlig at også denne komiteen ble konsultert, iallfall orientert.

I dag opplyser utenriksministeren at det etter at møteinnkallingen ble sendt, også er kommet opp et spørsmål om en avtale med Island om norsk adgang til å fiske i bestemte områder innenfor 50-milsgrensen, og utenriksministeren har spurt om det er noe å bemerke til at en tar opp det spørsmålet som et eget punkt på dagsordenen. Jeg vil foreslå at vi tar det opp som et eget punkt på dagsordenen. Så får vi siden ta stilling til hvorledes en her skal reagere. Jeg går ut fra at komiteen er interessert i å bli informert om det som der har skjedd de siste dagene, og hva Regjeringen tar sikte på.

Ellers vil jeg minne om det som vel var forutsetningen etter et tidligere møte, at når det gjelder pressemeldinger som går ut fra Regjeringen eller regjeringsdepartementer, bør de ikke inneholde henvisninger til denne komite og møter her. Det som offentliggjøres av dagsordener, bør gå herfra, og også eventuell offentliggjøring av at det skjer konsultasjoner, skulle etter forutsetningene i det møtet skje gjennom denne komiteen, slik at komiteen har hånd om hvorvidt det skal komme ut noe offentlig fra dens virksomhet.

Jeg går ut fra at vi da kan gå rett på dagsordenen.

S a k n r . 1

Fiskerigrensetvisten Island/Storbritannia.

[608] **Formannen:** Jeg gir ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg har funnet grunn til å lage denne redegjørelsen noe fyldig, slik at man faktisk får lagt fram saken slik den har utviklet seg fra først av og fram til det stadium den nå er på.

Den islandske koalisjonsregjering gav i sin tiltredelseserklæring av 14. juli 1971 uttrykk for at fiskerigrensen ville bli utvidet fra 12 til 50 nautiske mil pr. 1. september 1972. Dette vedtaket ble senere støttet i en enstemmig Allting-resolusjon av 15. februar 1972.

I mai 1972 anla Storbritannia og Forbundsrepublikken Tyskland sak mot Island ved Den internasjonale domstol i Haag med påstand om at grenseutvidelsen ble kjent folkerettsstridig. Dom i saken kan ikke ventes før tidligst første halvår 1974. Domstolen avsa imidlertid i august 1972 en kjennelse som anbefalte at Island ikke gjennomførte sin plan om utvidelse av fiskerigrensen, og som oppfordret til kvotebegrensning av britiske og tyske fangster i området mellom 12 og 50 nautiske mil. Denne kjennelse, som altså bare hadde karakter av en anbefaling, ble godtatt av den britiske og den vest-tyske regjering, men ikke av den islandske.

Fra islandsk side har man konsekvent bestridt Domstolens jurisdiksjon i saken. Etter artikkel 36, punkt 6 i Den internasjonale domstols statutter avgjør imidlertid Domstolen selv enhver tvist om sin jurisdiksjon. Slik avgjørelse ble i den

foreliggende sak truffet ved kjennelse av 2. februar d.å., der det med 14 mot 1 stemme ble slått fast at Domstolen *har* jurisdiksjon.

Den offisielle norske reaksjon på den islandske notifikasjon om utvidelsen ble avgitt i form av en note til den islandske ambassade i Oslo av 14. august 1972. I noten ble meddelt:

- a) at de nye islandske forskrifter ville bli gjort kjent for norske fiskere,
- b) at den norske regjering forutsatte at norske fiskere ikke ville bli ugunstigere stilt enn andre lands fiskere når det gjelder fisket ved Island, og
- c) at den norske regjering gikk ut fra at spørsmål som måtte oppstå i forbindelse med Islands fiskerigrense, ville kunne drøftes på et senere tidspunkt [609] når den faktiske og folkerettslige situasjon måtte være mer avklart.

Noten var utformet med sikte på å unngå formuleringer som kunne oppfattes som standpunkttagen til den folkerettslige berettigelse av utvidelsen. På den annen side var det full forståelse for bakgrunnen for det islandske tiltak, nemlig Islands avhengighet av fiskeriene sett i sammenheng med den stigende trusel mot fiskebestanden.

Etter at beslutningen om utvidelsen ble tatt på islandsk side, har det i en rekke omganger vært ført drøftelser mellom Reykjavik og London med sikte på en foreløpig ordning for det britiske fisket innenfor 50-milsgrensen. Siste forhandlingsrunde fant sted i Reykjavik 4. mai i år. Fra islandsk side ble det da tilbudt en årlig maksimumskvote på 117 000 tonn for det britiske fisket mellom 12 og 50 mil. Til dette tilbud var imidlertid knyttet visse forutsetninger med hensyn til redskapsbegrensninger etc. – begrensninger som etter britisk oppfatning ville gjort det umulig i praksis for de britiske fartøyer å fange så meget som 117 000 tonn. Fra britisk side ble ellers under drøftelsene vist til Den internasjonale domstols anbefaling om en begrensning til 170 000 tonn for det britiske fiske, og antydning vilje til å gå ned til 145 000 tonn. Det lyktes ikke å nå fram til enighet.

Færøyene og Belgia har forhandlet seg fram til avtaler med Island om rettigheter innenfor 50-milsgrensen. Også fra vest-tysk side har det ved et par tidligere anledninger vært kontakt med islendingene med sikte på en foreløpig ordning. Forhandlinger skal påbegynnes i morgen, den 29. juni. Vi førte tirsdag i denne uken forhandlinger i Reykjavik, og det ble enighet om et utkast til en «praktisk ordning i forbindelse med utvidelsen av den islandske fiskerigrense». – Det er det spørsmålet jeg forhåpentligvis får lov å komme tilbake til.

De mange episoder på feltet mellom islandske oppsynsskip og britiske trålere innenfor 50-milsgrensen hadde i midten av mai nådd et omfang som gjorde at de britiske trållerredere gav den britiske regjering beskjed om at trålerne ville bli trukket helt ut av området dersom marinebeskyttelse ikke øyeblikkelig ble gitt. Da disse uttalelser også ble fulgt opp med tilbaketrekning av trålerne fra feltet, gav den britiske regjering etter for trållerredernes press. Den 19. mai ble tre britiske fregatter sendt innenfor 50-milsgrensen, et skritt som utløste den krise som vi fortsatt er inne i.

Island bad i en henvendelse til NATO-rådet [610] 29. mai om at NATO måtte medvirke til at de britiske marinefartøyer ble trukket ut av den islandske fiskerisone.

I et brev til FN's sekretariat av 29. mai henledet den islandske regjering Sikkerhetsrådets oppmerksomhet på saken. I brevet forbeholdt den islandske regjering seg retten til senere å ta saken opp formelt i Sikkerhetsrådet.

Fra norsk side har vi vært sterkt bekymret for de virkninger konflikten kan få for det vestlige forsvarssamarbeid. I en henvendelse til den islandske og britiske regjering 22. mai gav vi uttrykk for denne bekymring og sa oss samtidig villig til, dersom partene skulle ønske det, å bistå med å få forhandlingene i gang igjen. Den islandske regjering avslo tilbudet under henvisning til at ingen forhandlinger kunne finne sted så lenge de britiske marinefartøyer befant seg i den islandske fiskerisone. Fra britisk side ble det svart at man var innstilt på å trekke marinefartøyene ut straks det var gitt forsikring om at islandske fartøyer ikke ville forulempe de britiske trålere – i hvert fall ikke mens drøftelser pågikk. En slik islandsk forsikring måtte gis offentlig. Det islandske avslag ble meddelt den britiske regjering gjennom ambassaden i London, samtidig som det ble fremmet en sterk henstilling om å trekke fregattene ut av området innenfor 50-milsgrensen. Vi understreket allerede ved denne anledning overfor britene at det ville være urealistisk å tro at forhandlingene kunne bli gjenopptatt så lenge fregattene befant seg i fiskerisonen.

På møte i NATO's faste råd 29. mai ble saken tatt opp fra islandsk side. Det ble her lagt fram en erklæring fra den islandske regjering hvor det – under henvisning til artikkel 1 i traktaten – ble «krevd» at NATO's råd sørget for at de britiske marinefartøyer uten opphold innstiller beskyttelsen av de britiske trålernes ulovlige fiske innenfor den islandske fiskerisone og forlater denne omgående. Erklæringen ble drøftet av NATO's faste råd 30. mai, og fra norsk side ble det her rettet en sterk henstilling til den britiske regjering om å fjerne fregattene fra islandske fiskerifarvann. Vi understreket bl.a. at konflikten kunne få negative virkninger for samholdet og samarbeidet innen Alliansen, og vi fremholdt at en fortsettelse av konflikten kunne få alvorlige konsekvenser for Alliansens og ikke minst Nordflankens sikkerhet. Vi understreket videre at vi mente Island representerte et spesielt tilfelle, og at vi – i lys av de interesser som stod på spill – mente Storbritannia burde ta et første skritt for å bringe konflikten ut av dødvanne. Vi la til at vi fremmet denne appell til den britiske regjering i den tro at et slikt første skritt ville lede til ytterligere skritt fra begge parter som ville legge grunnlaget til rette for videre forhandlinger.

[611] På det samme rådsmøtet meddelte generalsekretær Luns at han dagen før hadde rettet en lignende appell til den britiske NATO-ambassadør og foreslått at Storbritannia som en gestus trakk tilbake fregattene for å få gjenopptatt forhandlingene. Tilbaketrekkingen skulle skje i den forventning at Island skulle unnlate å forulempe de britiske trålerne.

På møtet ble det fra britisk side erklært at det ville være vanskelig for den britiske regjering å komme med en slik ensidig gestus som det var henstillet om fra norsk side og fra Generalsekretæren, når Islands statsminister stadig offentlig erklærte at Island hadde til hensikt fortsatt å forulempe trålerne. Fra islandsk side

ble det gitt uttrykk for skuffelse over at NATO ikke maktet å sørge for at de britiske fregattene ble trukket tilbake, og det ble presisert at Island ikke hadde anmodet Rådet eller Generalsekretæren om å påta seg noen meglerrolle.

Saken ble på nytt tatt opp fra norsk side på NATO's forsvarsministermøte 7. juni. I sitt innlegg baserte statsråd Kleppe seg stort sett på den argumentasjon som vi hadde gjort gjeldende fra norsk side på møtet i Det faste råd den 30. mai. Henstillingen om å trekke fregattene tilbake ble imidlertid denne gang fremsatt i forsterket form, idet statsråd Kleppe appellerte til britene om å ta dette skritt *uten* å gjøre dette betinget av noen forhåndskonsesjon fra islandsk side. Men samtidig ble det igjen presisert at man på norsk side mente at det var et rimelig håp om at et første skritt fra britisk side ville muliggjøre nye forhandlinger.

Den britiske forsvarsminister svarte at den britiske regjering var fullt beredt til å innlede forhandlinger for å løse konflikten, men at det ikke ville være mulig for Storbritannia å trekke tilbake sine fregatter uten en eller annen «*matching gesture*» fra islandsk side. – Det var ingen islandsk representant til stede på forsvarsministermøtet.

På NATO's statsrådsmøte i København 14.–15. juni ble saken tatt opp av den islandske utenriksminister. Han presiserte at det forhold at britiske trålere nå fisket innenfor 50-milsgrensen under beskyttelse av britiske krigsskip, var en situasjon som den islandske regjering fant uholdbar, og som den derfor hadde brakt opp for Rådet slik at den kunne behandles av medlemmene av Alliansen som en sak av «grave urgency». Regjeringen var meget skuffet over NATO's manglende evne til å løse dette problemet, fremholdt Ágústsson, som konkluderte med at dersom det viste seg at NATO ikke var i stand til å etterkomme Islands anmodning, var det åpenbart at Islands befolkning ville finne det nødvendig å revurdere fordelene ved fortsatt aktivt samarbeid i Alliansen.

[612] Fra britisk side ble det igjen svart at fregattene ville bli trukket ut av området dersom man samtidig fikk forsikringer om at Island ville opphøre med å forulempe trålerne under den forhandlingsprosess som da kunne innledes.

I mitt innlegg gjentok jeg appellen til den britiske regjering om å trekke fregattene ut av den islandske fiskerisone. Jeg baserte meg stort sett på den argumentasjon som var blitt brukt fra norsk side i rådsmøtet 30. mai, men henviste denne gang også til at to andre medlemsland, Belgia og Forbundsrepublikken, enten hadde inngått eller var rede til å inngå avtaler med Island om overgangsordninger.

I debatten hadde ellers en rekke andre representanter ordet, og det ble fra flere hold gitt uttrykk for sympati for Island og for bekymring for den konflikt som var oppstått.

I lys av debatten på statsrådsmøtet og på bakgrunn av en uttalelse fra den islandske statsminister om at statsrådsmøtet ikke hadde gitt noe bidrag til løsning av konflikten, fant jeg det naturlig å rette en ny henvendelse til britene om å trekke fregattene ut av de islandske fiskerifarvann. Dette ble gjort 21. juni.

I denne henvendelse bad vi om å bli meddelt om den britiske regjering overveiet tiltak som kunne føre til at forhandlingene ble gjenopptatt. Vi baserte argumentasjonen på mitt innlegg på statsrådsmøtet. I tillegg anførte vi at

Regjeringen i stigende grad er bekymret for at konflikten ville føre til at Island går ut av NATO og til at Keflavik-basen blir nedlagt. Vi presiserte at en slik utvikling ville svekke Norges sikkerhetspolitiske stilling, da det vil gjøre det enda vanskeligere å få fram støtte til Norge i en krisesituasjon. Vi sa avslutningsvis at det ikke kunne ventes at den islandske regjering som innrømmelse for at de britiske fregatter ble trukket ut av fiskerifarvannene, ville kunne avgi noen formell garanti om at forulempningene av de britiske trålere ville opphøre. Vi tilføyde imidlertid at det var grunn til å håpe at slike forulempninger i realiteten ville bli innstillet dersom forhandlinger kom i gang.

Når vi kom med denne tilføyelse, baserte vi oss på inntrykk jeg hadde fått under en privat samtale med utenriksminister Águstsson i København. Águstsson hadde da antydning at det nok ville være mulig å avgi et muntlig tilsagn underhånden om at man fra islandsk side ville unnlate å forulempe trålerne dersom marinefartøyene ble trukket ut og forhandlinger kom i gang.

Reaksjonen i London var imidlertid negativ. Det ble igjen fremholdt at Storbritannia ikke er villig til å trekke fregattene tilbake med mindre man får et uttrykkelig tilsagn fra Island om at trålerne ikke vil [613] bli plaget, i alle fall mens det forhandles.

I tillegg til den fornyede henstilling til den britiske regjering rettet vi samtidig henstillinger til de land som hadde tatt del i debatten på statsrådsmøtet om fiskerigransespørsmålet, og bad dem gjøre sitt ytterste på den måte og i de former som ble funnet hensiktsmessig, for å bringe partene tilbake til forhandlingsbordet. Slike henstillinger ble foretatt til USA, Forbundsrepublikken Tyskland, Frankrike, Belgia, Nederland og Canada. Reaksjonen i disse hovedsteder var at man ville overveie henstillingen og nøye vurdere hva som kunne gjøres. – Vi har selvsagt holdt islendingene orientert om denne aksjon.

Jeg vil gjerne her tilføye at ved siden av de bestrebelsene vi har gjort for å få partene tilbake til forhandlingsbordet, har det også på annet hold vært gjort forsøk på å megle mellom partene. Særlig har generalsekretær Luns vært aktiv i denne sammenheng. Han har lagt for dagen forståelse for Islands sak og har hele tiden holdt nær kontakt med den islandske og britiske representant i Brussel. Han har også flere ganger hatt direkte kontakt med den britiske utenriksminister og forsøkt å finne fram til en fellesnevner som partene kunne akseptere som grunnlag for forhandlinger.

Basert på de inntrykk vi har av partenes standpunkt, vil jeg til slutt forsøke å antyde hvilke elementer som må inngå i en ordning som kan føre til en løsning av konflikten.

Den første forutsetning for en slik ordning er at britene trekker fregattene tilbake uten forhåndsgaranti om at forulempningene av trålerne vil bli stoppet. Islendingene sier at de ikke under noen omstendigheter vil kunne avgi noen slik åpen erklæring, fordi det ville bety det samme som å innrømme at de oppgav den nye grensen.

Det ser imidlertid – som nevnt – ut til at islendingene i praksis vil la være å forulempe britiske trålere dersom forhandlinger om en overgangsordning kommer i

gang *samtidig* som fregattene trekkes ut. Det har ikke forekommet noen forulempninger under tidligere forhandlingsfaser. Men spørsmålet er om et islandsk tilsagn om å begynne forhandlingene på en bestemt dato er tilstrekkelig for britene. Antakelig må en ordning også omfatte et islandsk underhåndstilsagn om at forulempningene av trålerne vil opphøre så lenge forhandlinger pågår – et forhåndstilsagn som britene av hensyn til opinionen, utad må kunne fremstille som en «forståelse» man er kommet fram til. Som nevnt har jeg inntrykk av at islendingene kan tenke seg å gå med på noe i denne retning.

En løsning etter disse linjer er imidlertid [614] selvsagt basert på den forutsetning at den islandske regjering virkelig er interessert i en løsning.

Her vil jeg til slutt innskyte at etter at dette var satt på papiret, kom det i dag inn en melding fra vår ambassadør i Reykjavik som i grunnen går i den retning at han stiller seg tvilende til om det innenfor den islandske regjering er enighet når det gjelder et nytt alvorlig forsøk på å komme til forhandlingsbordet igjen.

Han stiller seg også tvilende til det vi hele tiden har antydnet, og som jeg også har lagt vekt på her, nemlig muligheten av at islendingene, dersom forhandlinger kommer i gang, skulle unnlate å forulempe – som det heter – de britiske trålere så lenge forhandlinger pågår. Jeg kan sitere et par setninger fra meldingen. Ambassadøren sier:

«Det beste man kan håpe på er kanskje en viss neddempning av fiskerioppsynets virksomhet overfor trålerne dersom fregattene trekkes tilbake. Total passivitet fra oppsynets side synes derimot vanskelig å tenke seg, også av den grunn at dette vil kunne fremstilles som en seier for britene. Det må derfor regnes med en viss risiko for sammenstøt også etter at fregattene er trukket tilbake, med mindre også trålerne forlater området.»

Hvis denne vurdering er riktig, er jo den noe i konflikt med det vi har basert oss på når det gjelder de siste fremstøt og forestillinger overfor britene med sikte på å få dem til å trekke seg tilbake. Men det er vanskelig å vite om den er riktig. Mine inntrykk er som sagt basert på en samtale som jeg hadde med den islandske utenriksminister, hvor han uttrykkelig sa at det var en selvsagt ting at forulempninger ikke ville finne sted hvis fregattene ble trukket ut og forhandlinger kom i gang.

Formannen: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen. Jeg går ut fra at det vil være praktisk at komiteens medlemmer nå får høve til å si sin mening om de spørsmålene som her er involvert, og stille spørsmål til oppklaring eller videre informasjon. Jeg skulle anta at vi deretter bør ta for oss spørsmålet om en avtale med Island, innen vi går på punkt 2 på dagsordenen.

Ordet er fritt til spørsmål eller kommentarer til utenriksministerens redegjørelse om fiskerigrensetvisten.

[615] **Kåre Willoch:** Jeg vil innledningsvis kort reise spørsmålet om man ikke fra norsk side klarere bør understreke betydningen av at man ikke trekker inn Keflavik-basens fremtid på en måte som kan starte en dynamikk som ender med fare

for at basen blir nedlagt. Det er klart at dette er et spørsmål av en slik rekkevidde at det vil være særdeles uheldig om man skulle komme inn i et begivenhetsforløp som får et slikt resultat, og med vårt nære forhold til Island og vår avhengighet av basen synes jeg det må være naturlig at dette blir understreket fra norsk side.

Bernt Ingvaldsen: Jeg har lyst til først å komme med noen rent generelle betraktninger. Det dreier seg her om fordeling av naturressurser. Dette er et gammelt konfliktproblem i verden. Man kan si at det var et av de ledende konfliktproblemer iallfall inntil annen verdenskrig. Prinsippet etterpå har for en stor del gått ut på, i hvert fall for de vestlige stater, at alle skulle ha fri adgang til naturressursene. Det er et meget viktig prinsipp. Og det som vel er det nye i utviklingen, er at de store, mektige stater i det store og hele har gått inn for denne retningslinjen. Vi kan bare tenke på forholdet med kull- og jernforekomstene i mellomkrigstiden og konsekvensene av det. Det er klart at her er det et spørsmål om vilje, men også om politisk modenhet i de forskjellige land. Der er det vel også en erfaring man har gjort, at nye, suverene stater er svært nasjonalistiske, og de har kanskje vanskeligere for – også av indrepolitiske grunner – å vise en viss romslighet. Island ble selvstendig i 1944 og hører med til de relativt nye stater. Jeg må si at denne ensidige opptreden fra Island stemmer dårlig med den hovedlinje man forsøker å følge for å unngå voldelige sammenstøt – og man kan si militære konflikter.

Norge er dessuten på mange måter innblandet i dette forhold, som også hr. Willoch nevnte. Det forekommer meg at den norske regjering kanskje har gått noe ensidig og sterkt inn for Islands standpunkt. Det er svært lett å gjøre det, men jeg må si at vårt forhold til England er heller ikke likegyldig, og det er klart at her kan man ikke ride begge hestene.

Jeg er tilbøyelig til å se det slik at hvis man nå skal begynne også i den vestlige verden med en slags ytterliggående selvtekt når det gjelder havenes frihet osv., så kan det berøre Norge på svært mange måter. Og jeg ser islendingenes opptreden her – selv om man vel kan forstå den på en måte, med god vilje – som uttrykk for en oppfatning som neppe vil føre til fredelige forhold i verden, hvis den skulle bli alminnelig også blant større stater.

[616] Jeg har litt vanskelig for å vurdere det som er skjedd, men jeg har en viss følelse av at den norske regjeringens opptreden kanskje har virket inspirerende på islendingene istedenfor å dempe dem ned. Jeg vil si at det å trekke NATO inn i dette ikke er noe godt tegn, det er et meget alvorlig tegn. Jeg tror man skal være svært forsiktig med å oppfordre islendingene til å følge sin egen rendyrket nasjonalistiske linje.

Hva som er mulig å gjøre med det fremover, vet jeg ikke. Men jeg hadde lyst til å peke på disse forhold og si at etter min mening bør man forsøke å dempe islendingene ned, for hvis den oppfatning som Island nå er talsmann for, skulle bli alminnelig, kan internasjonalt samarbeid virkelig komme i fare.

[617] **Karl J. Brommeland:** Jeg tror det er riktig at de synspunktene som hr. Ingvaldsen nå var inne på, blir nevnt og drøftet her.

Jeg er for min del enig i det Regjeringen har gjort hittil når det gjelder de initiativ som er tatt, de uttalelser som er gitt og de anmodninger som er rettet til Storbritannia om å trekke fregattene ut og besinne seg. Så langt er jeg enig. Men slik som saken har utviklet seg, og spesielt etter den uttalelsen fra vår ambassadør i Reykjavik som utenriksministeren redegjorde for nå sist, og som jo har brakt hele saken ned på et mer realistisk og – skal vi si – sannsynlig nivå, tror jeg nok vi burde prøve å få en bedre balanse i våre uttalelser, for det er ingen tvil om at det initiativ Island har tatt, står i motsetning til små lands interesser. Island er akkurat som Norge mer avhengig enn andre av internasjonale avtaler og konvensjoner. Jeg mener derfor at det fra norsk side også burde kunne komme fram en viss kritikk overfor Islands opptreden i denne sak. De har etter min mening vanskeliggjort situasjonen i første rekke for de små land.

Man kunne selvfølgelig ha prøvd å gi uttrykk for en noe mer balansert holdning også tidligere. Men når det ikke er gjort, kunne iallfall tiden være inne til å gjøre det nå, spesielt siden det synes som om Island i grunnen ikke har en oppriktig interesse av å få i gang forhandlinger.

Vi kjenner jo til at dette også er blitt et indrepolitisk spørsmål i Island. Den islandske fiskeriminister er kommunist, og han spiller sine kort godt. Og det kan jo få internasjonale komplikasjoner ellers.

Som sagt, jeg har ingenting å bemerke til det som er gjort hittil, men jeg vil antyde at man i fremtidige uttalelser prøver å få en mer balansert fremstilling av våre synspunkter, slik at vi – slik som hr. Ingvaldsen var inne på – ikke uten videre godkjenner Islands opptreden i denne sak.

Formannen: Når det gjelder Norges standpunkt til denne slags internasjonale spørsmål, er det vel ikke tvil om at vi hele tiden har ligget på en internasjonal retts- og lovlinje, at vi har hevdet som synspunkt at rettsavgjørelser og avtaler skal respekteres. Og dette må jo være et utgangspunkt og grunnprinsipp for oss også fremover. Jeg kan ikke se at små land kan gå inn på en annen politisk kurs der.

Jeg kan heller ikke se at vi, om vi tenker på internasjonale tvister i større målestokk, kan ha noe håp om at en annen linje vil gi tilfredsstillende resultater, eller et tilfredsstillende klima for å løse internasjonale tvistesporsmål på lengre sikt. Dette utgangspunktet mener jeg må være helt klart.

Når det spesielt gjelder fiskerigrensesaken for Islands vedkommende, så har vi jo hatt den oppe i Nordisk [618] Råd et par ganger. Mest omfattende gjaldt det under Helsingfors-sesjonen i fjor, der iallfall hovedtyngden av representantene i delegasjonene hadde det samme syn som det som har vært grunnleggende hos oss. For Norges del gjaldt det samtlige representanter i Det juridiske utvalg. På det tidspunkt var det Erling Engan, Guri Johannessen og jeg som møtte i Det juridiske utvalg.

Det vedtaket som ble gjort i Helsingfors, hadde også en slik form at det støttet opp om Islands bestrebelse for å sikre seg en rimelig del av ressursene rundt sin øy, og også sikre seg en bevaring av fiskeressursene der på lengre sikt. Vi var med andre ord innstilt på en linje der det innenfor rammen av det som det måtte bli

hjemmel for etter FN-konferansen om havenes folkerett, skulle gis kyststatene en større andel av ressursene og større innflytelse. Men dette ble omhyggelig og etter samråd med alle de andre nordiske lands delegasjoner utformet slik at man ikke skulle gi tilslutning til en selvtektlinje.

Det samme syn har også vært det toneangivende i andre forbindelser i nordiske fora, i hvert fall hvor jeg har deltatt. Og en må også si at det var grunnholdningen i den siste sesjon i Nordisk Råd som ble holdt her i Oslo, hvor denne saken var berørt.

Når en så ser på den seneste utvikling av fiskerigrænsekonflikten, må jeg jo si at jeg synes det var meget uklokt av britene å sende krigsskip til Island. De var klar over at Island på det nåværende tidspunkt har en regjering med et sterkt innslag av folk som også ønsker å koble inn NATO-engasjementet, og vi ser også at det er blitt gjort. Når det har vært antydning at man ikke skulle ha nevnt forholdet til NATO, så er det vel til det å si at det sørger islendingene selv for. Og NATO har også selv tatt konsekvensen av det gjennom generalsekretærens forskjellige forsøk på å bygge en bro her.

At Norge som en fiskerinasjon og som et land med tradisjonelt kanskje spesielt gode kontakter til Island, prøver en aktivitet for å søke å finne fram til løsninger som kan aksepteres, synes jeg ikke det er noe å si på. Jeg finner ingen grunn til å gå i detalj når det gjelder de forskjellige uttalelser som er gitt og de skritt som er tatt fra Regjeringens side. Jeg er stort sett enig i det synspunkt som kom til uttrykk fra hr. Brommelands side, at så langt må vi si at det har vært en naturlig interesse fra Regjeringens side – en interesse som vel også deles av folk her i landet – for å prøve å medvirke til at denne nokså meningsløse konflikt skal opphøre.

At det er indrepolitiske momenter inne i bildet, og at det kompliserer saken atskillig, har vi vært klar over tidligere. Det ser jo ut som om den indrepolitiske siden har fått enda mer å si nå, etter den siste utviklingen. [619] Det er godt mulig at den nåværende islandske regjering bruker denne saken, eller iallfall deler av den, til å holde regjeringen samlet – at den ellers ville ha kommet til å falle fra hverandre på et tidligere tidspunkt enn om de greier å holde sammen om denne oppgaven. Men i den utstrekning det som skjer i Island nå, er en innenrikspolitisk sak og et ledd i et indrepolitisk spill, så er også mulighetene for å nå fram med internasjonale løsninger tilsvarende begrenset og betenkelighetene ved å engasjere seg fra andre land tilsvarende store.

Jeg synes derfor det var svært nyttig at vi nå fikk den siste opplysningen fra utenriksministeren om den norske ambassades vurdering i dag. Det er ikke så ofte vi treffer islendingene i nordiske fora på denne tiden. Men jeg må si at jeg hadde litt av det samme inntrykk siste gangen jeg hadde kontakt med den islandske representant i Det juridiske utvalg i Nordisk Råd, at det kunne ligge mer av slike momenter under enn man kanskje i første omgang har tenkt over. Så en balansering her blir et problem i stigende grad dersom det nå også kjøres en hard indrepolitisk linje, og dette er et middel for bestemte grupperinger i Island til å sikre seg en politisk tilslutning iallfall på kortere sikt.

Min konklusjon blir derfor noe i retning av den som hr. Brommeland gjorde gjeldende. Jeg tror man skal vise en viss varsomhet med ytterligere skritt framover. Men jeg vil i og for seg ikke innvende noe mot at man fra norsk side har søkt gjennom en aktivitet å vise at vi er interessert i at man må få til en løsning, og at vi gjør det vi kan for dette innenfor rammen av hva som er forenlig med den grunnholdningen at man skal respektere internasjonale avtaler og internasjonal rett.

Per Borten: Jeg er enig i at Norge som nasjon naturligvis har all interesse av å respektere internasjonale konvensjoner så langt som mulig. Men saken er vel at slike mangler når det gjelder nettopp havressursene, og at det til dags dato ikke har vært omforente spilleregler å følge på dette område.

Det har så vidt jeg husker, vært samstemmige uttalelser i stortingsdebattene om at vi så langt som mulig skulle støtte Islands sak i denne fiskerigrensekonflikten, dog naturligvis ikke så langt som til å anerkjenne selvtekstlinjen, som formannen uttrykte det.

Forholdet er jo at ikke bare Island, men også andre stater i verden har utvidet sine fiskerisoner, og uten at man har reagert på det. Jeg tror sågar man har respektert disse sonene i internasjonal sammenheng. Jeg er derfor noe betenkt over denne anvisningen til Regjeringen at den på en måte skal gi inntrykk av å ha endret holdning [620] vis-à-vis Island, særlig etter at britene beklageligvis har satt inn militær makt i en næringskonflikt – endog mellom NATO-stater. Jeg vil være noe betenkt ved at man skal endre holdning i forbindelse med den linje Regjeringen har fulgt hittil når det gjelder denne saken.

Jeg hørte med interesse på de filosoferinger som hr. Ingvaldsen kom med innledningsvis om naturressursenes betydning for freden i verden. Det er sikkert mye i slike betraktninger, men jeg må innrømme at jeg ikke fikk tak i analogien mellom holdningen til utnyttningen av jern- og kullressursene og den aktuelle konflikt som vi nå har når det gjelder Island, om utnyttning av havressursene rundt kysten. Jeg ville gjerne at hr. Ingvaldsen skulle utdype dette, for jeg tror det har betydning i det hele tatt hvis vi skal drøfte dette resonnementet videre, noe hr. Brommeland mente ville være tjenlig.

Erling Petersen: Det er blitt noe urealistisk over denne debatt. Man snakker om anvendelse av makt og vold, men det var jo islendingene som begynte å antaste andre nasjoners eiendom i områder som tidligere ikke bare ble betraktet som fritt internasjonalt hav, men hvor man også – i motsetning til hva hr. Borten nå sa – har en avtale. Da Island utvidet sin fiskerigrense til 12 mil, ble det inngått en avtale, og den avtalen er brutt. Det er det som er oppe for Haag-domstolen.

Man henviser til at andre land har utvidet sine fiskerigrenser til 200 mil uten noen vanskeligheter. Men det kommer vel av at dette – jeg har ingen liste over alle, men stort sett gjelder farvann hvor ingen andre nasjoner i årrekker – kanskje 100 år – har fisket, og dermed blir problemet borte. Rent bortsett fra at det heller ikke er noe land som om noen skulle ha prøvd å fiske der, har kuttet trålwiren for de utlendinger som måtte være kommet inn på farvannet.

Utgangspunktet her må være at det øves maktbruk mot andre land innen et område som har vært ansett som internasjonalt. Men dette glemmer man helt bort. Når så krigsskip kommer dit opp, sier man: Her er det anvendelse av makt. Men de har ikke skutt, de har bare lagt seg i veien for oppsynsskipene som ville komme og kutte – etter internasjonal rett helt ulovlig – andre folks eiendom.

Det er klart at fordi Island er et lite land og lever av fiske, så har de all sympati reelt sett. Men spørsmålet er hvor meget man skal holde på rettsordenen og hvor meget man skal ha medlidenhet med en rettsbryter, som altså er i en lite misunnelsesverdig situasjon.

Jeg tror man her skulle være meget forsiktig. Det er klart, som hr. Ingvaldsen sa, at dette bryter med [621] den internasjonale tendens at landene ikke med makt skal ta fra andre land rettigheter som de hittil har hatt. Man kan eventuelt forhandle seg til det, men man skal ikke bruke makt. Og det er det man har brukt i dette tilfelle. Engelske fiskere har fisket der oppe og har rettslig adgang til å fiske der i henhold til avtale, og så blir denne rettighet fratatt dem. Hvis vi aksepterer det som prinsipp, så vet vi ikke hvor det kan ende.

Jeg tror man skal være ytterst forsiktig med å være for aktive. At man animerer til forhandlinger, er viktig, men å akseptere utgangspunktet, som nemlig er voldsanvendelse overfor andre mot å fiske i det som – bortsett fra av det ene land – anses som fritt farvann, tror jeg er meget farlig, især for et land som Norge, som jo har så stor interesse av at fritt farvann er fritt farvann.

Per Borten: Bare en replikk til siste taler. Jeg synes en går litt langt når en stempler Island som rettsbryter. Så vidt jeg vet, var det samme situasjon da fiskerigrensen ble utvidet fra 4 til 12 mil. Det regelverk som er skapt i verden i dag, er jo å oppfatte nærmest som et resultat av tilfeldigheter, av aksjoner fra kyststatene. Og så lenge vi ikke har omforente konvensjoner om fordelingen av ressursene rundt statene, synes jeg det er litt hardt å stemple Island som rettsbryter i dette tilfelle.

Erling Petersen: Hr. formann, får jeg svare på replikken?

Formannen: Vær så god!

Erling Petersen: Om man ikke har internasjonale konvensjoner, så er det klart at bilaterale avtaler er bindende for de to parter og bør være bindende for de to parter. Vi hadde også ved utvidelsen av vår fiskerigrense avtale om interimsordninger, som vi respekterte. Hvis vi hadde sagt: Nei, denne avtalen vil vi ikke bry oss om, vekk med dere! – så hadde vi vært i samme situasjon som Island før man begynte å kutte trålerwirer.

Jeg vet ikke om noen i tilfelle ville ha anbefalt at norske oppsynsskip skulle drive en slik piratvirksomhet – om nødvendig – ut fra det synet.

[622] **Gunnar Garbo:** Vi står vel her overfor en konflikt mellom det stadium som internasjonal rett hittil er nådd fram til på dette område, og på den annen side hensynet til hva som er rettferdighet overfor et lite folk.

Jeg uttalte meg for mitt vedkommende om dette spørsmålet i den siste utenriksdebatten, og jeg finner ikke noen grunn til å oppta tid med å gjenta nå hva jeg der sa. Men jeg bad om ordet for å understreke at jeg er enig med hr. Borten i den konklusjon han nettopp gav uttrykk for.

Knut Frydenlund: Bare et kort spørsmål til utenriksministeren.

Det er klart at slik denne konflikten nå har utviklet seg, er det mye et spørsmål om å redde ansikt for partene. Min vurdering når det gjelder britenes intervensjon med krigsskip, er at det er en posisjon de ikke kan opprettholde. Før eller senere må de gi seg. Men hva er det britene for å redde ansikt trenger i form av en eller annen formell motytelse fra Islands side for å kunne trekke disse fregattene tilbake? Mitt spørsmål er om utenriksministeren har noen indikasjon på hva britene kan tenke seg som motytelse for å trekke seg ut.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Kan jeg få svare med en gang? –

Det er ikke stort annet enn det jeg gav uttrykk for i innledningen her. De sier konsekvent: Vi trekker fregattene når som helst ut av disse farvannene under forutsetning av at vi får et klart tilsagn fra Islands side om at de vil slutte å forulempe våre trålere mens forhandlinger om en midlertidig ordning pågår.

Det er faktisk på dette stadium saken har befunnet seg hele tiden etter at de sendte fregattene inn. De kommer stadig tilbake til det. Og jeg tror det er svært vanskelig – i hvert fall har det syntes vanskelig hittil – å få dem til å godta et mer uformelt, muntlig tilsagn om at så vil skje. Jeg har inntrykk av at de nærmest må ha det offisielt, slik at de kan bruke det hjemme, og for at de ikke skal miste ansikt ved at de trekker seg uten noen som helst motytelse.

Nærmere tror jeg ikke jeg kan komme når det gjelder å gi svar på det spørsmålet.

Kjell Magne Fredheim: Det var et spørsmål til utenriksministeren.

[623] Så vidt jeg oppfattet ham da han refererte fra meldingen fra ambassaden i Reykjavik, uttrykker den norske ambassade faktisk tvil om hvorvidt islendingene er interessert i å komme til forhandlingsbordet nå. Står det noen begrunnelse for denne tvilen? Skyldes det eventuelt at kretser innenfor regjeringen er interessert i å holde denne tvisten i gang fordi de dermed lettere kan få større oppslutning om kravet om nedleggelse av Keflavik-basen?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Keflavik-basen er ikke nevnt her. – Jeg fikk jo dette i morges. Og som jeg sa, så står det noe i strid med det inntrykk jeg fikk under samtalen med den islandske utenriksminister i København. Her pekes det på at det ikke er sikkert at disse forulempningene mot trålerene vil opphøre i en

forhandlingsperiode. Det er det ene punktet. Det andre er at det innledningsvis vises til den uenighet som er innen regjeringen, og særlig til kommunistenes holdning.

Det står her – og det er vel denne setningen som er avgjørende:

«Min vurdering er at selv om Águstsson personlig kan tenkes å ville innstille fiskerioppsynets «harassments» mot britiske trålere dersom fregattene trekkes tilbake og forhandlingene gjenopptas, må det fryktes at dette vil strande på andre regjeringsmedlemmers, og særlig kommunistenes, holdning.»

Vel, dette er selvfølgelig en antagelse som bygger på samtaler med folk på Island, og man kan jo ikke være sikker på at dette er en riktig vurdering.

[624] **Formannen:** Kan jeg få spørre: Er det vist spesielt til samtaler med medlemmer av regjeringen?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Nei.

Formannen: Det er en vel så kjent sak at mens den islandske koalisjon nå har 32 av 60 representanter og for så vidt flertall i regjeringen, så er det i Keflavik-saken omtrent den omvendte relasjon. Så vidt jeg vet, er det fire fra framstegspartiet som er tilhengere av å beholde Keflavik-basen, slik at man har den innebygde spenningen innen regjeringen. Og for så vidt kan vel observasjonen fra ambassadørens side her at kommunistene er interessert i å opprettholde en spenning som kan holde alt på plass, være riktig, for hvis det blir en konfrontasjon på fiskerigransesaken, er den selvfølgelig mye vanskeligere enn en konfrontasjon utelukkende på Keflavik sett fra deres synsvinkel som ønsker å ha nedlagt Keflavik-basen.

Kåre Willoch: Jeg synes debatten har trukket sterkt i retning av at det er behov for en anmodning til islendingene om at de også besinner seg. Hvis man et øyeblikk prøver å sette seg inn i den britiske regjerings situasjon for å lage en prognose for hvorledes den kan komme til å reagere, må man forstå at det å gi opp rettsbeskyttede næringsinteresser – og attpåtil mens det pågår en domstolsbehandling som etter hittidige signaler synes å måtte gi britene medhold av den internasjonale domstol – for den britiske regjering er en situasjon som det er uhyre lite sannsynlig at den vil kunne akseptere. Og når det så i virkeligheten dreier seg om en uenighet om noen tusen tonn med fisk, når man ser bort fra de opparbeidede prestisjehensyn, må det være grunnlag for å be om at islendingene også besinner seg.

Jeg vil et øyeblikk komme tilbake til det spill om Keflavik-basen som synes å være under utvikling. Det må være ganske klart at det er en uhyre viktig norsk interesse, at dette ikke blir trukket inn på en slik måte at Keflavik-basen kommer i faresonen. Hvis det skal være realitet i det vi sier om nordisk samarbeid og nordisk åpenhet, må det være naturlig at vi lar våre islandske brødre forstå at dette er et

sentralt spørsmål for oss, og at vi vil se det som særdeles betenkelig hvis man virkelig setter i gang en utvikling som kan ende med at denne basen må avvikles.

[625] **Per Borten:** Jeg vil bare gjenta at jeg tror vi får en sterkere valør hvis Regjeringen nå skal begynne å endre holdning i denne sak, og det vil i hvert fall bli tatt til inntekt for britene i større utstrekning enn mange ønsker. Jeg vil minne om at når det var snakk om rettsavtale da denne komite ble konsultert av den forrige regjering, hadde den ikke motforestillinger når det gjaldt hva som kunne være nødvendig å gjøre for å beskytte ressursene rundt den norske kysten. Dersom presset på utnyttningen av ressursene ble for sterkt på grunn av at fangstflåten la om sine jaktmarker og på grunn av at andre land utvidet sine soner, ble det sagt klart fra av regjeringen Bratteli at den ville stå fritt til å vurdere situasjonen når det var nødvendig og rettsavtalene ville være de samme, og det også under forutsetning av at det ikke ble resultatet av den kommende folkerettskonferansen om havets ressurser. Jeg har også sett hvordan partiprogrammene for dette valget er formulert. De tar nokså uforbeholdent det standpunkt at man vil stå fritt til å vurdere situasjonen dersom man er redd for at ressursene blir overbeskattet. Jeg synes man bør ha hele det aspekt i tankene når man nå tar de skritt som er nødvendige i den aktuelle konfliktsituasjon.

Kåre Willoch: Må jeg få si at jeg ikke forstår hvorledes hr. Borten stadig kan hevde at det dreier seg om en omlegning av Regjeringens linje. Jeg må be om å få dette belyst av utenriksministeren, fordi jeg forstår det slik at Regjeringens linje har vært å søke å opptre upartisk og få partene sammen, mane begge parter til besinnelse. Hvis dette er riktig oppfattet, kan det ikke sies at det er en omlegning av linjen om anmodningen om besinnelse går til begge parter, ikke bare til den ene.

Når det så gjelder dette med å stå fritt, har det ikke vært noen norsk holdning hittil at kyststatene har eksklusiv rett til selv å fastsette sin fiskerigrense. Regjeringen har i hvert fall hevdet at dette spørsmål bør løses ved internasjonal avtale. Jeg har ikke på forhånd studert alle partiprogrammene på dette punkt, men jeg forstår at dette må ha slått igjennom i partiprogrammene.

Når det gjelder ressursvern, er jeg enig i at vi er nødt til å legge meget stor vekt på dette, og i denne konkrete konflikt selvfølgelig meget stor vekt på Islands behov for ressursvern rundt sin kyst. Men i denne komite bør vi vel nå legge til grunn at det [626] det her dreier seg om, ikke er uenighet om at islendingene skal få beskyttet ressursene rundt sin kyst. Så vidt jeg forstår, dreier det seg om uenighet om noen tusen tonn fisk om året, innenfor en ramme som av begge parter må kunne hevdes å være ressursbevarende. Det dreier seg nå om å finne en prosedyre for å nå frem til et forhandlingsresultat i en sak, hvor partene allerede er kommet ganske nær hverandre, med hensyn til hvilket kvantum fisk britene skal kunne fiske opp. Og når man ser hva dette dreier seg om helt konkret, hva uenigheten nå er dempet ned til på det konkrete plan, synes jeg det må være grunnlag for å be om at man ikke driver på med slik styrke at man river ned større verdier. Jeg går ut fra og håper det er enighet

her om at det å opprettholde Keflavik-basen er i høyeste grad i norsk interesse, at det ikke er noen tvil om det, at man lar det være klart.

Asbjørn Haugstvedt: Etter min vurdering har Regjeringen til nå ført en balansert og jeg vil gjerne si klok linje i denne konflikt, og jeg vil håpe at det også vil skje i fortsettelsen.

Jeg tror at det kanskje er å forenkle problemstillingen noe hvis man sier at det bare dreier seg om noen tusen tonn fisk, for da må jeg stille meg det spørsmål: Hva er det som gjør at Storbritannia sender fregatter, militære skip, hvis problemstillingen er så enkel? Jeg oppfatter det slik at det er en livsbetingelse for Islands fremtidige eksistens at man finner fram til en ordning her, at man finner fram til og prøver å få en avtale om å utvide fiskerigrensen så langt, slik at islendingene kan bevare disse ressursene som de har, og som de kan leve på i fremtiden. Nå er jeg imidlertid på den annen side meget sterk tilhenger av et velordnet internasjonalt samfunn, og meget opptatt av at når vi inngår avtaler, holder vi disse avtaler, og vi må ad forhandlingsvei finne fram til løsning på alle konflikter. Derfor synes jeg det er meget uheldig fra Storbritannias side at de har blandet krigsskip inn i denne forhandlingsprosedyren. Nå har jeg ikke full oversikt over om det var en dyd av absolutt nødvendighet for britene. Det er jo situasjoner hvor man ser at det fra dag til dag kan fortone seg annerledes sett f.eks. fra britenes side, fra vår side og også fra islendingenes side. Men prinsipielt vil jeg gjerne ha sagt som mitt synspunkt at i slike konflikter som dette er krigsskip den mest kompliserende faktor som overhodet kan komme inn i bildet.

Jeg er for min del enig i at Keflavik-basen betyr mye for NATO's felles forsvar og felles sikkerhet, og dermed for Norges forsvar og Norges situasjon. Jeg ville synes det var en meget ulykkelig utvikling hvis fiskerigrensetvisten skulle få følger på andre områder enn det som det egentlig dreier seg om, så jeg [627] har ikke noe problem med å innse at det ville være en meget skjev og uheldig utvikling.

La meg konkludere med å si at etter det som utenriksministeren har redegjort for her, og slik som situasjonen har vært taklet til nå, synes jeg Regjeringen har ført en balansert linje. Og med de opplysninger som er kommet fram her, synes jeg det er vanskelig å gi Regjeringen, utenriksministeren, noe annet råd enn at man fortsetter med denne som jeg vil kalle klart balanserte linje som er ført til nå i striden mellom Island og Storbritannia.

Bernt Ingvaldsen: Det var hr. Borten som foranlediget meg til en liten replikk. Han trakk inn dette med beskatning av ressursene og kom med en del betraktninger omkring partiprogrammene, og det forbauset meg. Her sitter vi for å vurdere en aktuell, akutt situasjon. Det er kommet fram her at det er en dragkamp innen den islandske regjering, hvor det er noen som vil til øst, og noen til vest. Det er trukket inn mange hensyn her, både hensynet til bevaring av ressursene, men også det som gjelder fordeling av ressursene. Man kan godt ha litt sympati med Island ut fra næringspolitiske hensyn, men på den annen side gjelder det også britenes interesser. Man kan ikke uten videre se bort fra et rettsprinsipp av hensyn til

hensiktsmessige vurderinger ved enhver anledning, så jeg tror det ville være en tvilsom støtte til Island hvis det islandske folk skulle få den oppfatning at vi nærmest er enig med den kommunistiske del av regjeringen. Man kan da være med på å skape en meget alvorlig forvirring.

Så vil jeg gjerne også avdramatisere dette med å sende krigsfartøyer. Hr. Haugstvedt sa at det var sendt krigsfartøyer. Våre oppsynsskip er krigsfartøyer, de har alltid vært det, men vi bruker dem mot dem som krenker våre rettigheter, og det gjør også England hvis man ser det ut fra et rettsprinsipp. Man kan ikke sende lystbåter oppover.

Knut Frydenlund: Hr. Willoch legger stor vekt på momentet med opprettholdelse av Keflavik-basen. Det er jeg helt enig med ham i. Men jeg kan vanskelig se at vi bidrar til å bevare Keflavik-basen ved å komme med noe utspill som Island vil oppfatte som bebreidelse mot seg, så opphetet som stemningen nå er på Island. Det er en realitet som vi også må regne med. Hvis dette blir oppfattet som et dolkestøt fra Norges side, vil det neppe øke tilslutningen til f.eks. NATO og til ønsket om å opprettholde Keflavik-basen. Det er klart at det som hr. Ingvaldsen sa, er riktig, at vi her står overfor et rettsprinsipp [628] mot et hensiktsmessighetsprinsipp, og Norge vil som et lite land være vitalt interessert i å opprettholde lov og rett også i internasjonal sammenheng. På den annen side er saksforholdet her av en slik art både når det gjelder britenes reaksjon og islendingenes sterke interesser mot britenes, at jeg tror påvirkningen i første rekke bør rette seg mot London, og Keflavik-basen må jo også bety noe for britene. Det jeg bebreider britene, er at de for å redde ansikt her setter mye på spill.

Kåre Willoch: Jeg vil først få understreke at utgangspunktet her må være et ønske om at Island skal få en best mulig avtale med britene som sikrer mest mulig av fiskeforekomstene der oppe på Island. Jeg tror hr. Haugstvedt misforstod dette med at det bare dreier seg om noen tusen tonn med fisk. Det som kan berettigg dette uttrykk, er at man under hittidige forhandlinger er kommet så langt at det bare skiller noen tusen tonn fisk. Men det er klart at det vil bli temmelig alvorlig for den videre utvikling hvis islendingene, efter at britene eventuelt har trukket sine fregatter ut, opptrer på en slik måte at disse blir sendt inn igjen. Derfor er det svært viktig at islendingene får forståelse for at man bør søke å føre forhandlingene frem til en lykkelig avslutning, og det er grunn til å tro at også engleenderne kan ha sterk interesse av at de i denne situasjon får en avtale så man blir ferdig med denne saken.

Når det så gjelder krigsskip, er det viktig for en rimelig vurdering av situasjonen at man betenker litt hva som faktisk skjedde. Jeg skal ikke gi meg inn på noe forsvar for den ene eller andre side, men jeg synes det er lite hensiktsmessig hvis vi på basis av en rent følelsesmessig reaksjon skal få den slags uttalelser som egner seg best til å påvirke folkemeningen direkte. Den britiske regjering befant seg i en situasjon som den oppfattet slik at hvis den ikke sendte inn disse fregattene, hadde de gitt opp torskkrigen, da ville de ikke ha noen som helst av de rettighetene som de var garantert av Island tidligere, i behold. Dette ville bety at Storbritannia

hadde akseptert at de efter maktbruk fra det islandske fiskerioppsyn hadde måttet gi opp avtalefestede rettigheter. Denne situasjon oppstod ved at de britiske trålerrederne ikke lenger ville bære de økonomiske byrder ved å ha trålerne der oppe. Det var det faktiske forhold, og det var i denne situasjon, for å gjøre det mulig å nå frem til en avtale som sikret også noen av britenes rettigheter, at de måtte foreta seg noe. Man kan si at det er beklagelig at britene ikke hadde en eneste ubevæpnet båt som egnet seg i denne situasjon. Hvis britene hadde hatt en annen type båt som hadde hatt tilstrekkelig [629] fart og sjødyktighet, hadde de sendt denne. De hadde prøvet seg med taubåter. De var for langsomme. De hadde efter hva jeg har lest, rett og slett ingen andre skip de kunne bruke enn de som var utstyrt med kanoner. Deres formål var ikke å skyte med kanoner, men å gå imellom trålere og de islandske oppsynsskip for å hindre kutt av trålen. Det var nødvendig med fartøyer med meget stor sjødyktighet og hastighet, og alle de fartøyer som fantes i Storbritannia med disse egenskaper, hadde kanoner. Det var det faktiske forhold som vi bør ha i erindring når vi skal prøve å vurdere dette. Disse fartøyer vil britene selvfølgelig svært gjerne ha ut igjen, men de kan ikke av innenrikspolitiske årsaker trekke disse ut igjen uten å være sikre på at det derefter ikke skjer nye kamper, for det ville være ytterst alvorlig.

Når det så gjelder Keflavik-basen, vil jeg ikke gi meg inn på noen diplomatisk vurdering av hvordan den best kan tas opp nå eller senere, men jeg har efter samtale med islendinger inntrykk av at i hvert fall noen av dem føler et savn ved at det ikke er tilstrekkelig klart for islendingene at dette også er en norsk interesse. Det ville være lettere å forsvare Keflavik-basen hvis det islandske folk var klar over at også vi i Norge synes dette er et spørsmål av positiv betydning. Dette vil jeg bare ha nevnt, og jeg håper at Utenriksdepartementet ved passende anledning og i passende sammenheng med passende kontakter har for øye at islendingene bør ha den støtte som måtte ligge i at det er klart at vi ser positivt på at Keflavik-basen opprettholdes.

Formannen: Jeg har ikke flere på talerlisten. Jeg foreslår at utenriksministeren nå får svare på de punktene som er tatt opp direkte, og at vi så går på spørsmålet om en norsk avtale med Island.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg har lyst til å komme litt inn på hr. Willochs resonnement til slutt, hvor han stablet på bena et forsvar for hvorfor den britiske regjering sendte fregatter innenfor 50-milsgrensen, og hvor han sa at hvis de ikke hadde gjort det, ville det vært ensbetydende med at de hadde gitt opp torskekrigen. Det ville det nok vært. Jeg er ikke så altfor sikker, men hvis man vurderer dette langt inn i den britiske regjering, tror jeg den godt kunne tenkt seg å gi opp denne torskekrigen hvis den ikke av indrepolitiske årsaker hadde følt seg presset til å sende fregattene. Det var først og fremst indrepolitisk medisin, og derfor ble fregattene sendt. Hvis man leser britiske aviser, er det helt klart at det er svært mange i Storbritannia i dag som misliker sterkt det den britiske regjering har gjort.

Jeg tror også [630] den britiske regjering er svært opptatt av hvordan en skal komme seg ut av dette uten å miste ansikt, som det har vært sagt.

Med hensyn til Keflavik-basen er det mulig at den alminnelige mann på Island ikke i tilstrekkelig grad kjenner Norges syn på betydningen av Keflavik-basen, men det har ikke manglet på anledninger, som også har vært benyttet fra norsk side, til å gjøre det helt klart for islendingene den store betydning som vi mener basen har for oss, og den alvorlige situasjon som vi mener vil inntreffe hvis den skulle nedlegges. Dette har ikke minst kommet til uttrykk i NATO-sammenheng, og det vil også etter at islendingene har brakt denne saken inn for NATO for å revidere avtalen, være naturlig klart å tilkjenne vårt syn på dette spørsmålet.

Ellers vet jeg ikke om det er stort mer å si nå. Jeg har notert meg det som har vært sagt her. Vi vil måtte forsøke å følge denne situasjon fortsatt med det samme siktemål, å forsøke om mulig å bidra til å blegge konflikten på en tilfredsstillende måte.

Formannen: Jeg foreslår at vi nå tar opp punktet om en mulig norsk avtale med Island, som vi ikke har på dagsordenen, men som utenriksministeren har bedt om å få ta opp.

Det kom ingen innvendinger, og følgende sak ble tatt opp:

Spørsmålet om en avtale med Island om norsk adgang til fiske i bestemte områder innenfor 50-milsgrensen.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det kan her være naturlig å vise til et spørsmål som ble reist i Stortinget den 3. mai i år, som ble besvart av fiskeriministerens, og som vedrører denne sak. Fiskeriministerens svarte følgende:

«Spørsmålet om å finne fram til en ordning som tillater norske fiskere å fortsette sitt tradisjonelle fiske på feltene ved Island er reist blant annet av Norges Fiskerilag. Etter at saken har vært drøftet mellom de interesserte departementer kan jeg meddele at vi i aller nærmeste fremtid vil ta kontakt med den islandske regjering med sikte på å få i stand drøftelser om en ordning som vil tilgodese norske fiskeres interesser.»

Den 4. mai ble vår ambassade i Reykjavik instruert om å ta kontakt med det islandske utenriksministerium, som den 22. d.m. – altså 22. juni – erklærte seg rede til å forhandle med Norge om en [631] ordning.

På norsk side tok en sikte på en avtale som ville gi line- og håndsnørebåter, garnbåter og småhvalfangere adgang til å drive fiske og fangst i området mellom 12 og 50 n. mil med til sammen ca. 30 line- og håndsnørebåter og garnbåter og om lag 15 småhvalfangere.

Forhandlingene ble ført i Reykjavik den 26. d.m. – altså tirsdag denne uke.

Fra norsk side ble forhandlingene ledet av underdirektør Carl Bjørge, Fiskeridepartementet.

Avtaleutkastet gir tillatelse for ca. 45 linefartøyer og ca. 15 garnbåter av størrelse opptil 125 fot på nærmere bestemte vilkår å drive fiske innenfor 50-milsgrensen, dog slik at maksimalt 30 linefartøyer driver fiske der samtidig. Fra islandsk side fant en ikke å kunne ta med bestemmelser om småhvalfangst da dette blant annet ville ha krevet lovendring.

Det er her også grunn til å si at fra norsk side var det aldri noen grunn til å presse noe på på det punkt.

Det er i utkastet tatt med en bestemmelse om at
«intet i denne avtale skal anses å prejudisere partenes syn på kyststatens adgang til å fastsette utstrekningen av dens fiskerijurisdiksjon».

Dette er en lignende formulering, om enn ikke helt identisk, med den som er inntatt i avtalen mellom Island og Belgia.

Fiskeridepartementet opplyser at det norske fiske det her er tale om, drives i sommerhalvåret. Det er derfor i norsk interesse å få avtalen satt i kraft snarest.

Vi har vurdert det slik at denne avtalen neppe er sak av særlig viktighet som i henhold til Grunnlovens § 26 trenger Stortingets samtykke. Avtalen forutsetter nemlig ikke norsk lovendring, heller ikke nødvendiggjør den bevilgning. Videre er avtalen ensidig bebyrdende, idet den ikke fordrer noen motytelse fra norsk side. Endelig gjelder den et sterkt begrenset antall norske fiskefartøyer.

Etter den praksis som tidligere har vært fulgt i lignende saker, ville Regjeringen imidlertid ha innhentet Stortingets samtykke til undertegning/ratifikasjon. I betraktning av at Stortinget for tiden ikke sitter sammen, og under henvisning til [632] det jeg allerede har sagt om ønskeligheten av snarest å få satt avtalen i kraft, vil jeg imidlertid gjerne høre om det fra den utvidede utenrikskomites side er noen innvendinger mot at Regjeringen ved kgl. resolusjon beslutter å undertegne/ratifisere avtalen uten først å ha forelagt spørsmålet for Stortinget.

Formannen: Som jeg nevnte, er saken ny for oss i dag, og den var ny for Utenriksdepartementet for noen dager siden, så vi har ikke fått mulighet for å vurdere de mer statsrettslige sider av denne. Rent umiddelbart er det min egen reaksjon at dersom det er klart her, som det synes å framgå av utenriksministerens redegjørelse, at man ikke er avhengig av Stortingets medvirkning, er vel dette en avtale innenfor en ramme som bør kunne behandles ved kgl. resolusjon. Jeg hadde vært mer betenkt om Norge hadde vært det første land som hadde vært ute i saken. Slik den nå ligger an, også fordi vi har forsøkt å spille den formidlende rolle som vi snakket om under forrige punkt på dagsordenen, og i og med at Belgia har inngått avtale og det forestår forhandlinger med Vest-Tyskland, synes jeg ikke at de politiske momenter teller så sterkt at det her skulle være noen betenkeligheter. Men jeg må si at dette bygger på en rent foreløpig reaksjon, etter at vi nå her i dag er blitt kjent med at dette avtaleutkast foreligger.

[633] **Bernt Ingvaldsen:** Det var et par spørsmål. Så vidt jeg skjønner, har Norge hatt ytterligere rettigheter og har drevet fiske også med andre redskaper

omkring Island. Så dette vil da være en innskrenkning i Norges tradisjonelle rettigheter. Jeg vet ikke hvordan internasjonal praksis er, men det forekommer meg å være verdt en overveielse. Hvis et land utvider sin grense og tar seg selv til rette og så begynner med bilaterale avtaler med tidligere rettighetshavere, er det et prinsipp som kanskje vanskelig kan sies å være et internasjonalt rettsprinsipp. Og vi kan da også komme i en stilling som kanskje vil vanskeliggjøre en ordning mellom England og Island. Det har jeg ikke oversikt over. Jeg liker i det hele tatt ikke at vi for å oppnå noen åpenbare kortsiktige fordeler lar være å overveie selve prinsippene og de langsiktige tendenser som kanskje vil følge med her.

Når det gjelder om man må ha Stortingets samtykke eller ikke, er jeg ikke helt sikker på det. Hvis det er så at Regjeringen her oppgir rettigheter som Norge har hatt, og så forhandler man seg fram til en avtale hvor – som utenriksministeren sa – det er en ensidig beyrding av Norge uten noen motytelse, så forekommer det meg at det må være en viss grense for hvor langt Regjeringen kan gå.

Formannen: Han mente omvendt, at det var en ensidig beyrding Island påtok seg.

Bernt Ingvaldsen: Jeg oppfattet det ikke slik.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det er det fra det tidspunkt vi begynner å fiske i henhold til denne avtalen.

Bernt Ingvaldsen: Jeg mener at vi har måttet oppgi våre rettigheter til å fiske rundt Island hittil. Det var det jeg oppfattet som en ensidig norsk beyrding uten motytelse. Nå får vi litt igjen, men jeg må si at for meg er det vanskelig å forstå at vi nå oppnår noen ensidig fordel ved at vi mister en del av våre opprinnelige rettigheter. Jeg tør ikke uttale noe om det, men jeg har på følelsen at Norge ved å ta dette skritt også tar et standpunkt som i praksis vil ha betydning for den endelige løsning av Islands fiskeriproblemer. Det gjør meg atskillig betenkt.

Erling Petersen: Har man overveiet hva som vil skje hvis vi nå begynner å fiske i overensstemmelse med avtaleinnrømmelsene, men uten å ha sluttet [634] noen avtale, ut fra det synspunkt at vi har disse rettighetene? Etter all internasjonal vurdering, bortsett fra den islandske, har vi dem allerede. Og spørsmålet er: Vil Island gripe inn med sine oppsynsskip hvis vi begynner å fiske i overensstemmelse med de innrømmelser de er villig til å gi når vi får avtalen? Det forekommer meg at det er et viktig spørsmål. Det er et spørsmål om man ikke bør forsøke denne ordning.

Formannen: Vil utenriksministeren svare direkte på det?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: I noten av 14. aug. 1972 gir vi faktisk uttrykk for – og har også vært innstilt på å opptre slik – at vi ikke skulle fiske

innenfor 50-milsgrensen uten etter en avtale med Island. Og det ble slått fast i den noten at den norske regjering forutsetter at norske fiskere ikke vil bli ugunstigere stilt enn andre lands fiskere når det gjelder fiske utenfor Island. For så vidt kom vi allerede da med en klar innrømmelse av at vi ikke ville kjøre på og fiske uavhengig av noen avtale. Og for så vidt har også den internasjonale domstolen ved den kjennelse den avsa i august i 1972, kommet et stykke på vei ved at den anbefalte en begrensning av britiske og tyske fangstkvoter i området mellom 12 og 50 mil.

Nå er det sagt om denne avtalen at den i hovedtrekkene vil gi oss de samme fiskerettigheter som vi hadde før utvidelsen av grensen. Sildefisket ved Island har bortfalt. Muligens kan det dukke opp igjen etter en tid. Det vet vi ingenting om. Men det er ikke aktuelt i hvert fall nå å fiske der, og det er heller ikke, så vidt jeg forstår, aktuelt fra norsk side å delta med flere fiskefartøyer enn det vi nå har fått adgang til ved denne avtalen.

Formannen: Har vi hatt trål der tidligere?

Erling Petersen: Jeg er ikke så orientert i det, men denne noten må bety at hvis en norsk fisker ville fortsette å fiske som han hadde gjort, vil Regjeringen ha lovlig maktmiddel til å forby ham å fiske slik. Jeg vil bare spørre: Hvilken lov vil man da henholde seg til?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det kan jeg ikke svare på. Men det er jo blitt respektert av norske fiskere og norske fiskerierorganisasjoner at man ikke skulle fiske innenfor 50-milsgrensen [635] fra det øyeblikk den ble proklamert og inntil det var mulig å finne fram til en avtale med Island. Dette har vært stilltiende akseptert, har jeg fått forståelsen av, både av fiskerierorganisasjonene og av utøvende fiskere.

Knut Frydenlund: Utenriksministeren reiste spørsmålet om Regjeringen kunne gå i gang med denne saken uten å forelegge den for Stortinget først. Jeg vil bare stille spørsmålet om tidsfaktoren her.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Tidsfaktoren er veldig vesentlig. I grunnen burde fiske kunne begynne når som helst. Skulle vi vente til høsten, bortfalt denne sesongen. Det er akkurat nå det er viktig å komme i gang.

Ingvald Ulveseth: På same måten som hr. Ingvaldsen har hevda, meiner eg at dette er eit veldig viktig spørsmål. Eg synest det er nesten uråd for denne komiteen å ta stode til saka berre etter den presentasjon vi nå har fått. For min del meiner eg at dette er ei sak som Regjeringa får ha det fulle ansvaret for. Dersom ein ville hatt denne saka vurdert grundigare, burde ho vore lagt fram tidlegare, eller ein får kalla inn til handsaming på vanleg måte, slik at ein får ei skikkelig vurdering av saka.

Eg trur òg det er rett å seia at dersom det til dømes skulle verta sildefiske eller bruk for å nytta snurpenot i dette området, er det ikkje sagt noko om det heller i

det som er kome fram her. Nå har det vore opplyst at rett nå er det ikkje aktuelt med snurpenotfiske etter sild i dette området. Det kjenner eg til. Men dette er ting som stadig endrar seg, og det ligg ikkje føre noko skriftleg materiale eller plan her. Vi får berre presentert ei muntleg utgreiing frå utanriksministeren. Eg meiner det må vera grunn til å seia at den utvida utanrikskomiteen ikkje bør ta stilling til dette i det heile teke.

På den andre sida er det òg klårt, som det hare vore sagt her, at dersom ei slik avtale er heilt naudsynt for at desse fiskarane som har skaffa seg sitt livsgrunnlag på dette området skal kunne fortsetta, så må Regjeringa vurdera den sida av saka og. Men eg må seia at eg er temmeleg redd for at ein ved utan vidare å gå inn på ei slik avtale de facto har godkjent ei 50-mils grense som ikkje har vore handsama grundig nok i Stortinget.

[636] **Ingvar Bakken:** Motiveringen til utenriksministeren var basert på behovet som de norske fiskere har for å utnytte sesongen nå i sommer, og det er vel for så vidt oversiktlig og greit. Men det er et annet spørsmål av mer formell karakter som jeg vil reise, som hr. Ingvaldsen var inne på, og som det kan være av interesse å høre litt mer om. Utenriksministeren sa at det nå var aktuelt å godta denne avtalen ved kongelig resolusjon i og med at Stortinget ikke sitter sammen. Men forholdet er jo at Stortinget ikke er oppløst. Er det undersøkt om det er noen presedens fra tidligere, om Norge tidligere har inngått liknende avtale når Stortinget ikke er oppløst? Det er ekstraordinære forhold denne sommeren, i og med at vi har utsatt oppløsningen til høsten. Da er det etter min mening en litt annen situasjon enn ordinært. Når Stortinget oppløses ved St. Hans-tider, er det ordinært ikke samlet igjen før til høsten. I det tidsrommet kan det absolutt melde seg behov for Regjeringen til å inngå avtaler ved kongelig resolusjon. Har det tidligere vært inngått en såpass vidtrekkende avtale når Stortinget ikke har vært oppløst? Det er i grunnen det spørsmål jeg vil reise.

Kåre Willoch: Det reiser seg her en del spørsmål som man må se nærmere på. Det første er om dette er en de facto godkjennelse av fiskerigrensen. Og i så fall, om det kan sies å falle inn under Grunnlovens bestemmelser om saker som kan avgjøres ved kongelig resolusjon.

Så kommer en annen side av saken som kan være av viktighet, kanskje uten at det er mulig å svare på det i dag: Er avtalen god nok? Det er av de spørsmål som fiskerikomiteen vel har interesse av å se på. På den annen side har vi det viktige hensyn som utenriksministeren har nevnt, nemlig å få dette ordnet med virkning for inneværende sommer. Jeg forstår meget godt at man legger stor vekt på det hensyn.

Jeg synes det er litt meget forlangt at vi slik over bordet, uten et eneste stykke papir, uten noen anledning til å snakke med våre fiskerisakkyndige kolleger, bortsett fra de som er medlemmer av denne komite, og uten at saken står på dagsordenen, slik at vi kunne drøfte den på forhånd, skal kunne si endelig ja eller nei til dette. Derfor må Regjeringen finne seg i å ta et visst ansvar her. Jeg vil bare nevne dette til

overveielse, uten at det er tilstrekkelig vurdert fra min side. Det har det ikke vært tid til.

Ville det ikke være greitt å ordne dette ved at Island aksepterer at det blir fremsatt en proposisjon? Avtalen kunne da likevel få virkning [637] for inneværende sommer. Hvis det er slik at dette er en ensidig bebyrdelse fra Islands side, hvis Island selv oppfatter det slik, kunne det ikke være noe stort problem for dem å sette denne ordningen i verk med en gang i påvente av at formalitetene blir ordnet fra norsk side.

Rolf Fjeldvær: Etter den norske reaksjon på Islands utvidelse av fiskerigrensen synes jeg det er merkelig at norske fiskere har rustet seg ut til denne sesongen ved Island.

Jeg vil stille spørsmålet om avtalen kan gis en midlertidig karakter, om man kan få en avtale med Island bare for denne sesongen.

Ellers må jeg si at jeg er veldig betenkt over at vi ved denne avtalen skal oppgi norske rettigheter. Vi vet alle sammen at fiske endrer seg fra tid til tid. Når det gjelder sildefiske, er jeg litt betenkt over at vi nå skal gi fullstendig avkall for all framtid på den slags fiske ved Island, selv om det i dagens situasjon ikke er noe sildefiske der.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg kan godt forstå dem som synes at det hadde vært ønskelig med en annen behandlingsmåte. Saken er, som jeg nevnte, at vi fikk beskjed fra Island den 22. om at vi kunne innlede forhandlinger nå tirsdag den 26. Dette var da etter at møtet var avtalt. For så vidt kunne vi vel ha rukket det. Jeg ble ikke kjent med dette før mandag, så jeg hadde ikke mulighet for å få det på dagsordenen. Men det hadde vel ikke hjulpet så svært mye heller, for vi hadde ikke papirer og dokumenter å legge fram før etter at forhandlingene hadde funnet sted.

Disse forhandlingene gikk veldig glatt. Det var over på en dag. Det var representanter fra Fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet som forhandlet, og man mener at avtalen er god nok for så vidt som den fanger opp det fiske som ville ha foregått uten denne grenseutvidelsen. Hvorvidt man skal inngå slik avtale uten at Stortinget er inne i bildet, tør jeg ikke svare på. Når det gjelder spørsmålet om det er inngått lignende avtale uten Stortingets samtykke, kan jeg bare opplyse at denne avtalen har 6 måneders gjensidig oppsigelsesfrist. Det står både Island og Norge fritt å si den opp igjen.

Når det gjelder spørsmålet om det her ligger noen anerkjennelse av grensen, vil jeg siere hva som står i punkt 4 i notatet:

««intet i denne avtale skal anses å prejudisere partenes syn på kyststatens [638] adgang til å fastsette utstrekningen av dens fiskerijurisdiksjon»»

Dette er omtrent det samme som er sagt i den avtale som er inngått mellom Belgia og Island.

Når det gjelder anerkjennelse av en slik grenseutvidelse, er det slik at Regjeringen formelt kunne ha foretatt en slik anerkjennelse uten at den på forhånd

innhentet Stortingets samtykke. En annen sak er at den i praksis sikkert ville ha forholdt seg annerledes. Men det som gjør dette litt vanskelig, er at vi er like foran denne sesongen. Får vi ikke noteutvekslingen og formalitetene i orden mellom Island og Norge, må vi regne med at denne sesongen ikke kan brukes av norske fiskere.

Når det gjelder dette som hr. Fjeldvær sa, at det ikke var noen særlig logikk i at man på den ene siden nå langt på vei sympatiserer og gir uttrykk for støtte og forståelse overfor Island i denne konflikten, og på den annen side nå ber om å få fiske innenfor den samme fiskerigrense, skjønner ikke jeg at det skulle være noe problem. – Kanskje jeg har misforstått.

Rolf Fjeldvær: Jeg synes det er merkelig at norske fiskere har rustet seg ut til denne sesongen ved Island etter den reaksjon som Norge kom med overfor Island da de utvidet fiskerigrensen.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det kan jeg ikke si noe om. Sannheten er i hvert fall at de er klare til i løpet av bare få dager å starte fiske.

Gunnar Garbo: Utgangspunktet her er jo at vi hittil faktisk har godtatt at norske fiskere ikke skulle bevege seg innenfor den 50-mils grense som Island har proklamert. Det har vært respektert av fiskerne, og det har vært respektert av opinionen. Jeg har ikke sett at noen overhodet har kommet ut offentlig og hevdet at norske interesser tilsier at vi beveger oss innenfor grensen og begynner å fiske der på egen hånd igjen.

Det som nå foreligger, er at det er laget et utkast til en avtale med Island som gjør det mulig for oss å gjenoppta fiske i omtrent det omfang som det hadde tidligere, før utvidelsen av Islands fiskerigrense.

Hvis jeg minnes rett, fremholdt daværende utenriksminister Cappelen her i komiteen i fjor [639] da vi fikk den første redegjørelsen, at Island var interessert i å slutte minnelige avtaler med de nasjoner som brukte å fiske i islandsk farvann. Og så vidt jeg husker, var det stort sett tilslutning i komiteen til at også Norge burde ta opp spørsmålet om en slik minnelig ordning.

Så vidt jeg videre skjønner, er det da den vi nå har fått utkast til, og jeg kan ikke se annet enn at den svarer omtrent til de forventninger som vi gjorde oss i fjor høst. Jeg har for mitt vedkommende ikke noe å si til at denne saken avgjøres ved kongelig resolusjon.

Erling Petersen: Den praktiske løsningen av dette problemet kunne vel være at man forteller islendingene at overveielser av denne avtalen tar lengre tid, spesielt siden Stortinget ikke er samlet. Og da man i kraft av en stilltiende overenskomst har holdt norske fiskere borte, kan man informere de interesserte om at nå kan de utøve de fiskerettigheter med en gang og se hva reaksjonen vil bli. Jeg tror neppe det vil bli reaksjon fra oppsynsskipenes side. Da har man fått både i pose og sekk.

Bernt Ingvaldsen: Det var først et par spørsmål. Ved denne avtalen oppgir vi en del av våre opprinnelige rettigheter. Jeg tenker f.eks. på adgangen til trålfiske, som jo er svært aktuelt i problemet mellom Island og England. At vi ensidig gir avkall på disse rettigheter som England kjemper for, bringer oss straks i en litt delikat situasjon. Hvilke følger det kan bli, har ikke jeg oversikt over. Kan man eventuelt få en minnelig ordning som ikke sjalter Stortinget ut ved den endelige avgjørelse, er det bra.

Jeg må ta opp det som hr. Fjeldvær nevnte. Jeg har ikke inntrykk av at det har vært noen særlig pågang på Regjeringen for å skaffe adgang til fiske. Nå har våre fiskere helt frivillig, uten at vi har hatt adgang til å nekte dem, holdt seg borte. Har de forandret oppfatning siden de nå er klare til å dra dit? De kan i hvert fall ikke ha forutsatt at disse forhandlingene bare skulle ta en dag. For meg er det litt fremmed også at det skulle være noe påtrengende behov for å skaffe denne avtalen nå med en gang. Jeg er litt betenkt nettopp fordi jeg ikke har hatt anledning til å vurdere de mange komplikasjoner som eventuelt kan følge med en slik avtale.

[640] **Formannen:** Jeg vurderer det slik at det nok kan sies at denne avtalen begrenser våre rettigheter en del i forhold til det som tidligere har vært utøvet. Det er riktig som hr. Ingvaldsen pekte på til slutt, at det har vært norsk trålfiske også for norsk regning i islandske farvann, uten at det har vært noen særlig stor økonomisk interesse knyttet til det sammenliknet med det vi har i andre farvann.

Når saken nå først er behandlet i direkte forhandlinger med Island, betyr vel det at den også er kjent for norske fiskere, og den er jo kjent og akseptert av islandske myndigheter. Jeg stiller meg da spørsmålet: Hvordan vil det virke hvis vi nå skulle hoppe av eller bruke en eller annen form for trenering av avgjørelsen? For det første vil vel det skape en viss reaksjon blant de fiskerne som er interessert. For det andre vil man få en belastning i forhold til islendingene og kanskje også i forhold til løsningen av større saker som en er interessert i å få en løsning på.

Som jeg sa i mitt forrige innlegg: Hvis det hadde vært slik at Norge hadde vært det første land som skulle gå ut, ville vi med rette kunne si at her var alvorlige prinsipielle problemer. Men det vi vet, er at NATO-land allerede har inngått avtale, foruten at Færøyene har det. Det siste anser jeg som et spesielt tilfelle. Vi vet at andre land er i direkte forhandlingsposisjon. Vi vet at selv britene har forhandlet om en løsning på basis av et kvantum. Deres kvantum ligger 30–40 000 tonn høyere opp enn det som Island har villet godta. Men i prinsippet har britene for så vidt fulgt samme linje som den som det her er lagt opp til.

Og da synes jeg det er betenkelig ikke å følge opp, dersom det er juridisk adgang til det, og dersom det er klart at en her har saklig god dekning for en rimelig norsk aktivitet i forhold til det vi kan regne med. Dette siste mener jeg vi ikke kan reagere på i dag, iallfall ikke gi noen endelig reaksjon på. Det må det bli Regjeringens sak å vurdere. Men vurderes det slik at det er i orden, synes jeg at den beste løsning nå ville være å få en avtale for denne sesongen.

Det utenriksministeren viste til om 6 måneders frist, er jo mer et tveegget sverd, og det kan bety at vi da er inne i en avviklingsperiode i to trinn i stedet for at

vi sikrer rettigheter på lengre sikt. Men slik situasjonen er, tror jeg det er den beste løsning for oss nå at man får et visst fiske på Island denne sesongen.

Jeg kan jo også tenke meg at det mer bidrar til at man får en forhandlingsløsning med andre land enn det ville ha motsatt virkning. Og det [641] legger jeg også en viss vekt på, for i forhold til Storbritannia og de store interessentene i islandsk farvann er vår avtale i og for seg liten. Men blir det sluttet flere avtaler, er vel muligheten for å få et mer omfattende avtalekompleks til stede i større grad. Så jeg tror faktisk at man også tjener denne fellesinteressen.

Karl J. Brommeland: Jeg synes det lå en tendens her til å gjøre dette noe vanskeligere enn det egentlig er. Så langt som denne saken er kommet, og med det forhandlingsresultat som er oppnådd, kan ikke jeg se annen vei å gå enn å akseptere det.

Dette ble tatt opp i spørretimen. Det var en representant fra Møre, Odd Vigestad, som gjorde det på grunnlag av en veldig pågang fra Sunnmøre-fiskere, linefiskere der nord som satte mye inn på å få anledning til å fiske. Jeg gav den gang overfor Vigestad uttrykk for at denne interessante og aktuelle sak kan føre til det som man har vært inne på her, at det oppfattes som om vi aksepterer utvidelsen av den islandske fiskerigrense. [642] Det er vel ikke ofte at et spørretimespørsmål får en så positiv reaksjon og gir et så hurtig resultat som den gangen. Det kom neppe av at det ble stilt et spørretimespørsmål, men vel nærmest av at det viste seg at Norges Fiskarlag gikk så sterkt inn for dette. Og det understreker igjen en tanke man ofte har, at det er Norges Fiskarlag som i stor utstrekning preger norsk fiskeripolitikk.

Når det prinsipielle er trukket inn her, må jeg si at jeg er ganske enig i de betraktninger som er gjort, men de skulle bare ha kommet hit til komiteen på et tidligere tidspunkt og ikke i dag. Det er klart at departementet har anledning til og bør nytte sin rett til å akseptere denne avtalen. En annen ting er at Regjeringen i god tid før disse forhandlinger ble opptatt, ja, allerede da den vurderte om det i det hele tatt skulle opptas forhandlinger, burde ha kommet hit til komiteen med spørsmålet. Det var da vi skulle ha drøftet saken prinsipielt. Nå å drøfte den på det grunnlaget, har etter min mening ingen hensikt. Jeg vil derfor bare anbefale at man godkjenner avtalen. Linefiskerne ligger klare. Og når det gjelder de norske fiskeres reaksjon, har jeg aldri hatt inntrykk av at det – slik som hr. Fjeldvær var inne på – blant dem har vært en sånn veldig motvilje mot utvidelsen av fiskerigrensen ved Island. De har vist stor sympati. Det er de større fiskefartøyer her i Sør-Norge som i første rekke har reagert på det.

Jeg tror hr. Garbo har noe feil erindring når han sier at det har vært gitt uttrykk for positive synspunkter om slike forhandlinger. Jeg har for mitt vedkommende ingen erindring om det.

Det jeg vil understreke nå, er bare betydningen av at den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite i tilfeller som dette og ellers kommer tidligere inn i bildet enn hva som ofte er forholdet, noe man kanskje også vil komme inn på i neste sak.

Rolf Fjeldvær: Bare en beriktigelse når det gjelder det hr. Brommeland sa. Hr. Brommeland tillta meg et uttrykk som jeg ikke har brukt. Jeg har ikke nevnt fiskernes reaksjon på den islandske grenseutvidelse i det hele tatt.

Statsråd Trygve Olsen: Jeg bad om ordet bare for å gi en liten forklaring når det gjelder det som er sagt om at linefiskerne ligger klare.

Det har seg slik at vi har en flåte av linefartøyer som har driftet hvert år på feltene omkring Island og Færøyene sammen med færøyske linefiskere. Allerede [643] senhøstes i fjor ble det dårlig linefiske i områdene ved Færøyene hvor de norske fiskere hadde adgang. Færøyingene hadde sikret seg adgang til å kunne gå over til feltene ved Island, og der ble det godt fiske, mens de norske ikke hadde den samme mulighet. Spørsmålet ble derfor aktuelt allerede den gangen på grunn av den spesielle situasjonen og at de færøyske linefiskere hadde bedre fangstmuligheter enn de norske. Den norske lineflåten vil gå bortover, men den får altså reduserte muligheter i forhold til sine kolleger. Det er til dette de største økonomiske fiskeriinteresser knytter seg, slik forholdene er dette året.

Det er riktig som formannen allerede har vært inne på, at vårt trålfiske derborte har vært ytterst beskjedent de siste år. For 1973 er det ikke aktuelt å regne med at ringnotflåten vil ha noen interesse av å fiske i det området.

Når det gjelder småhvalfangsten, som også var noe som ble tatt opp under disse forhandlingene, så ville man fra Islands side ikke gå inn på det, bl.a. av hensyn til Hvalfangstkommisjonens møte i London i disse dager. Men det hadde også liten interesse for oss, fordi våre fredningsbestemmelser når det gjelder småhval, går ut 1. juli. Spørsmålet har derfor ingen interesse for oss i år, og vi har i henhold til avtalen anledning til å komme tilbake til det neste år.

Kåre Willoch: Jeg vil bare få spørre hvorledes man vurderer oppsigelsesfristen på seks måneder. Jeg er enig med formannen i at det vil være svært uheldig hvis dette gir en kortvarig avviklingsfrist for de norske interesser. Er det derimot grunn til å vente at islendingene vil respektere dette som en varig ordning, stiller det seg jo helt annerledes.

Kjell Magne Fredheim: Slik jeg ser det, skal denne komiteen verken godkjenne eller forkaste en avtale som det allerede er forhandlet om. Her er jeg hjertens enig med hr. Brommeland. Dette er konsultasjoner i ettertid, som ingen interesse har. Hvis denne komiteen skulle ha vært konsultert i dette spørsmål, burde det ha vært om hvorvidt det skulle tas opp forhandlinger om en slik avtale eller ikke. Ikke minst på bakgrunn av den situasjon vi er oppe i, og som det er referert til her tidligere, ville det ha vært det riktige, og ikke at man bare legger fram spørsmålet om hvor mange båter man skal få lov til å bruke der oppe.

Så bare en aldri så liten bemerkning til hr. Erling Petersens uttalte håp om at vi kanskje kunne få [644] lov til å fiske uten å inngå noen avtale. Det tror jeg er nokså urealistisk, ettersom det er nettopp dette bl.a. striden mellom Storbritannia og Island nå går på.

Knut Frydenlund: Etter min vurdering må man finne en løsning på det konkrete problem som man står overfor her, og jeg er i stor utstrekning enig i de synspunkter som formannen gav uttrykk for, også når det gjelder at det er Regjeringens ansvar hvordan den akter å løse dette problemet.

Men jeg har lyst til å ta opp det som både hr. Brommeland og hr. Fredheim har vært inne på, nemlig saksbehandlingen.

Utenriksministeren sa at han først mandag fikk kjennskap til denne saken. Men Regjeringen må jo i en eller annen forbindelse ha vært inne i denne saken tidligere.

Det er jo en helt håpløs affære for denne komiteen å ta stilling til en sak som ikke står på dagsordenen, og hvor man ikke har fått noen dokumenter.

Jeg vil rent konkret spørre: Når var det Regjeringen først begynte å arbeide med denne saken? Det kan jo ikke være mandag saken er kommet opp for første gang.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Nei, det er litt misforstått at det var først mandag jeg fikk kjennskap til saken. Det var først mandag jeg fikk kjennskap til at islendingene hadde gitt klarsignal for forhandlinger allerede tirsdag, men de gav beskjeden til vår ambassade den 22. juni, altså på fredag.

Knut Frydenlund: Men Regjeringen har vel hatt noe med saken å gjøre?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Ja, og jeg sa det også i mitt første innlegg at vår ambassade i Reykjavik den 4. mai ble instruert om å ta kontakt med de islandske myndigheter med sikte på å få innlede slike forhandlinger.

Så vidt jeg vet, ble spørsmålet om å oppta slike forhandlinger tatt opp på et møte i den utvidede utenrikskomite den 4. september i fjor. Da ble man, så vidt jeg kjenner til, enig om å utsette spørsmålet om forhandlinger med Island inntil videre i hvert fall, i påvente av forskjellige avklaringer. I mellomtiden skjedde det ikke noe [645] før fiskeriministeren som nevnt svarte på et spørsmål i Stortinget den 3. mai, hvor han bebudet at vi ville ta sikte på slike drøftinger.

Når det gjelder varigheten av denne avtalen, som hr. Willoch reiste spørsmål om, så er det altså seks måneders oppsigelsesfrist, og vi betrakter det som en fordel sammenlignet med den avtale Belgia har inngått, hvor avtalen utløper. Den belgiske avtalen utløper den 1. juli 1974. Det forutsettes nye forhandlinger hvis man skal kunne ha en avtale fortsatt.

Vi har betraktet det slik at det ville være helt umulig å få en avtale av ubegrenset varighet med Island nå når vi går inn i forhandlinger om havets folkerett, og den konferansen ventelig blir avsluttet senest i 1975. Da kan jo situasjonen være en helt annen også for Island. Det har derfor fra norsk side aldri vært tale om å forsøke å få til en avtale av f.eks. fem års varighet. Det har ikke vært mulig.

Formannen: Jeg forstår det da slik at den dominerende oppfatning her i forsamlingen er at det må bli Regjeringens ansvar å vurdere dette.

Det er flere som har gitt uttrykk for at det kanskje burde ha vært en kontakt før det ble tatt formelle skritt overfor Island, men det er jo et stadium som nå er forbi, og da kan vi vel bare vise til de uttalelser som har falt her.

Det har jo vært noe nyanserte oppfatninger og også noe delte meninger om man bør inngå en avtale nå, men jeg tror ikke jeg tolker flertallet feil om jeg sier at mitt inntrykk er at flertallet mener at Regjeringen på eget ansvar får vurdere om den finner det riktig å inngå avtale. Om den finner det riktig å inngå avtale og har saklig dekning for det, så har den vel også ...

Svenn Stray: Hr. formann! –

Det flertallet ber Regjeringen om å gjøre på eget ansvar, er ikke å vurdere om den vil inngå en avtale, for det må den jo gjøre i alle fall, men den må vurdere om dette er en sak av særlig viktighet som den må konsultere Stortinget om før avtalen ratifiseres. Det er en liten nyanse der.

Formannen: Jeg burde ha brukt uttrykket «ratifisere» i stedet for «inngå avtale».

[646] Komiteen tok her 25 minutters pause.

Komiteen gjenopptok sine forhandlinger kl. 12.40.

S a k n r . 2 .

FN's konferanse om havets folkerett.

Formannen: Hr. Frydenlund har bedt om ordet til dagsordenen.

Knut Frydenlund: Den foregående sak viste jo en rar saksbehandling overfor denne komite ved at den ikke var satt opp på dagsordenen og vi ikke hadde fått oss forelagt noen papirer på forhånd. Det er klart at komiteen ikke kan arbeide under slike forhold.

Når det gjelder den sak vi nå skal behandle – FN's konferanse om havets folkerett – så har også den vært gjenstand for en merkelig saksbehandling fra Regjeringens side. Det blir sendt ut pressemeldinger om Regjeringens standpunkt i en sak som det tidligere har vært konsultasjoner om i denne komite. I den første pressemeldingen står det sågar – og det er altså etter at Regjeringen har gjort klart hvilke standpunkter den akter å innta:

«Før endelig standpunkt tas, vil Stortingets utvidede utenrikskomite bli konsultert.»

Vi finner at dette er en helt uholdbar praksis. På denne måten har Regjeringen gjort sitt syn kjent, og så skal altså den utvidede utenrikskomite være den som eventuelt hindrer et slikt vedtak – dersom det skulle bli situasjonen.

[647] Vi har drøftet denne saken i vår fraksjon og funnet ut at vi ikke akter å delta i debatten om saken. Jeg vil presisere at dette ikke har noe med realiteten i saken å gjøre. Arbeiderpartiet har hele tiden gått inn for at Norge under konferansen om havets folkerett skal gå inn for å utvide området for kyststatenes jurisdiksjon. Dette er også nedfelt i vårt program. Men av rene saksbehandlingsgrunner har vi tatt det standpunktet, for å hindre at dette som gjentar seg nå gang etter gang, blir praksis. For å understreke alvoret i det – og det er å håpe at Regjeringen merker seg det – vil jeg si at vi ikke kommer til å engasjere oss i debatten om dette her og nå.

Bernt Ingvaldsen: Siden denne sak er tatt opp, vil jeg si at jeg ble meget forbauset da jeg i en avis kunne lese at det skulle være møte i denne komite, og det ble også gjort rede for standpunktene. Jeg tillater meg å minne om forretningsordenens bestemmelser. Jeg tror ikke det er tvil om at forutsetningen er at forhandlingene i den utvidede utenrikskomite *skal* være hemmelige, bl.a. fordi det *kan* inntreffe en situasjon hvor sammenkallingen av komiteen kan være nokså oppsiktsvekkende. Jeg tror det er riktig å holde på det prinsippet. Jeg må også si som hr. Frydenlund, at hvis Regjeringen på forhånd skal dosere sin oppfatning, og så skal kunngjøre at den skal konsultere denne komite, da har denne komite mistet sin betydning.

Formannen: Utsendingen av pressekommunikene skjedde jo på et tidspunkt da jeg hadde tatt kontakt med utenriksministeren, og .....

Bernt Ingvaldsen: Formannen har heller ikke noe med å sende ut noe kommuniqué. Det som skal offentliggjøres herfra, skal komiteen beslutte.

Formannen: Jeg tror hr. Ingvaldsen der misforstår meg fullstendig. Jeg har overhodet ikke sendt ut noe pressekommuniké. Hvis jeg hadde fått fullført setningen, ville fortsettelsen vært at jeg var ukjent med at det ville bli sendt ut noe kommuniqué da jeg hadde kontakt med utenriksministeren. Det eneste jeg var kjent med, var at utenriksministeren var villig til å ta et møte enten i dag eller i morgen. På et litt senere tidspunkt ble det så bestemt at møtet skulle holdes i dag. Det ble sendt ut normal innkalling til møtet, og den innkallingen er for så vidt ikke hemmeligstemplet, men det er heller ikke sendt ut noen form for melding fra [648] Stortingets side. Jeg innledet dette møtet med å si at hvis det skal sendes ut noen form for melding når det gjelder møter i Stortingets organer, må det skje gjennom Stortingets organer. Det har altså ikke skjedd i det foreliggende tilfelle.

Kåre Willoch: Denne komite er jo et organ for fortrolige drøftelser av kompliserte utenrikspolitiske saker hvor det også dreier seg om en avveining mellom norske ønsker og hva som er praktisk oppnåelig. Jeg er enig i at slike

fortrolige drøftelser forutsetter at én deltagende gruppes standpunkt ikke offentliggjøres på forhånd. Hvis så skjer, vil det være ganske klart at de forandringer som etterpå måtte fremkomme, er et resultat av andre parters synspunkter under drøftelsene, og det betyr at det i virkeligheten er gitt informasjon om hvilke synspunkter som er fremkommet i denne komite.

Jeg ble meget forbauset da jeg hørte at man på forhånd sendte ut pressemelding om hva Regjeringen ville hevde i komiteen – det er jo i virkeligheten det den har gjort. Jeg finner under omstendighetene å måtte slutte meg til hr. Frydenlunds kritikk av denne fremgangsmåte. Vi har da ikke fortrolige drøftelser i denne komite om denne saken. Jeg synes det vil være rimelig å be om en forklaring på det som her er skjedd.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Forklaringen her er kort den at vi etter Regjeringens møte, som det vises til i den første pressemeldingen som ble sendt ut, gjorde kjent at Regjeringen var innstillet på å støtte Sjøgrenseutvalgets forslag om at Norge på havbunnskonferansen nå i juli skulle gå inn for en 200 mils sone. Vi ble også enige om i Regjeringen at det var riktig å gjøre det endelige standpunkt avhengig av drøftingene i komiteen, slik som det står i pressemeldingen. Jeg skjønner at det er begge disse to tingene man finner kritikkverdige – både det at Regjeringen har tilkjennegitt et standpunkt før man går til komiteen, og også det innskudd at vi sier at vårt endelige standpunkt vil bli tatt etter drøftinger med komiteen.

Bernt Ingvaldsen: Jeg vil si at skulle det være noen fornuft i behandlingen av denne saken, ville det vært rimelig at saken ble tatt opp her i komiteen *før* Regjeringen behandlet den og tok sitt standpunkt, foreløpig eller endelig. Men at Regjeringen først behandler saken og offentliggjør standpunkt, og deretter skal konsultere denne komite, synes jeg er utenfor alle [649] grenser.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Med hensyn til det første som hr. Ingvaldsen der sa, har mitt inntrykk hele tiden vært at komiteen nær sagt alltid forlanger at Regjeringen har et standpunkt når den kommer i komiteen.

Bernt Ingvaldsen: Ikke offentliggjort.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Nei, det er neste ledd i det. Men jeg forstod hr. Ingvaldsen slik at i grunnen burde ikke Regjeringen ha tatt noe standpunkt før den hadde kommet til komiteen. Det er vel for så vidt ikke i samsvar med hva komiteen har gitt uttrykk for overfor Regjeringen i de tilfelle Regjeringen måtte ha møtt her i komiteen uten noe standpunkt.

Bernt Ingvaldsen: Jeg mener selvfølgelig at Regjeringen må være seg bevisst hva den vil ha frem og hva den vil spørre om. Det kan det ikke være noen tvil om. Men noe helt annet er at man på forhånd behandler en sak i Regjeringen og

i en etterfølgende pressemelding kunngjør hva Regjeringen er kommet frem til. Da mener jeg at en diskusjon her i komiteen etterpå har svært liten hensikt.

Kåre Willoch: Det er akkurat det poeng hr. Ingvaldsen nå sist var inne på, som etter min mening er det vesentlige. Selvfølgelig må Regjeringen så vidt mulig vite på forhånd hvilket synspunkt den vil legge frem for komiteen. Men poenget er at Regjeringen ikke må låse fast noe standpunkt før den har drøftet saken med komiteen, for da er det ikke noen vits i å drøfte den med komiteen. Poenget må være at Regjeringen kan få impulser herfra før den tar sitt endelige standpunkt. Ved å offentliggjøre sitt standpunkt på forhånd har man i virkeligheten avgrenset muligheten for standpunktendringer nokså sterkt i saker av utenrikspolitisk natur. Det er det som gjør at våre drøftelser blir mindre meningsfylt.

Jeg bad om en forklaring på hvordan det kunne henge sammen at dette var blitt offentliggjort på forhånd. Er det en misforståelse, eller mente utenriksministeren [650] å antyde at Regjeringen hadde besluttet å offentliggjøre sitt foreløpige standpunkt?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Ja, det er i forståelse med Regjeringen at dette er gjort.

Kåre Willoch: Det er på grunnlag av en beslutning i Regjeringen at man har offentliggjort sitt standpunkt til noe som man derefter vil ha hemmelige drøftelser med denne komite om?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg vil ikke si at det var en beslutning i Regjeringen om å gjøre det, men det var i forståelse med Regjeringen at pressemeldingen ble sendt ut.

Formannen: Begge pressemeldingene?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det gjelder den første pressemeldingen. Når det gjelder den andre pressemeldingen, er det etter vårt syn beklagelig at den først ble offentliggjort mandag den 25. juni. Vi laget den nemlig dagen etter at den første pressemeldingen gikk ut torsdag ettermiddag, den var ferdig til utsendelse fredag, og det var også meningen at den skulle gå ut da, men ved en beklagelig feil ble den liggende til mandag. Denne andre pressemeldingen var ment som en utfylling av den første, for så vidt som vi gikk lenger i retning av å forklare hva denne konferansen skulle behandle, nemlig ikke bare fiskerigrensespørsmål og spørsmålet om økonomiske soner, men hele det kompleks av saker som vil bli drøftet der.

Knut Frydenlund: I tillegg til mitt første innlegg vil jeg understreke det som hr. Ingvaldsen sa, at Stortingets forretningsorden § 13 uttrykkelig sier at konsultasjoner om viktige utenrikspolitiske saker skal finne sted før endelig vedtak

fattes. Den foreliggende sak gjelder en slik viktig beslutning. Jeg vil også si at hadde Regjeringen holdt seg til de regler som er fastlagt av Stortinget, så kunne man unngått den merkelige situasjon vi nå er kommet opp i: Først sender Regjeringen ut en pressemelding. Så kommer en ny og ikke bare utfyllende, men faktisk korrigerende versjon. Og [651] så kommer fiskeriministeren med sin egen versjon på toppen av det hele. Spørsmålet om Norges framtidige fiskerigrense berører ikke bare vårt eget land. Det berører også vårt forhold til andre land. En slik rotete behandling av en viktig sak kan bare skade norske interesser. Dette vil jeg forbeholde meg retten til å si offentlig.

Formannen: Når det gjelder behandlingen av denne saken, har den etter mitt syn kommet galt ut på iallfall to punkter. For det første når det gjelder selve møtet her. At det går ut en pressemelding som refererer til møte i denne komiteen, er i strid med det vi er blitt enige om. Hvis det skal offentliggjøres noe, er det en sak som da tilligger komiteen. Når det gjelder dagsordenen, er det opp til formannen å avgjøre om den skal være offentlig eller ikke, men det skal ikke i noe tilfelle sendes ut noen melding om møter i denne komiteen uten at komiteen selv har vært inne i bildet.

Det andre er spørsmålet om hvorledes man skal behandle en viktig sak som denne komiteen etter praksis eller i henhold til reglementet har krav på å bli konsultert om. Der må framgangsmåten være at når det foreligger en innstilling om en slik sak, blir den forelagt komiteen med Regjeringens uttrykk for et foreløpig standpunkt. Regjeringen må da også selv være innstilt på at den behandler saken rent foreløpig. Så kommer konsultasjonen, og så kommer eventuelt et endelig standpunkt.

Når det gjelder denne saken spesielt, hadde vi som kjent et intermesso i forbindelse med EF-forhandlingene, hvor det uttrykkelig ble bedt om at handelsministeren skulle tillate offentliggjort det han hadde sagt til denne komiteen om fiskerigrensesaken. Det gav han i første omgang inntrykk av at han ville gå med på, men i et senere møte trakk han det tilbake, vel under forutsetning av at de som var medlemmer av denne komiteen, mer eller mindre kunne basere seg på at det allikevel var Regjeringens standpunkt som der kom til uttrykk. Videre hadde vi en bred orientering av utenriksministeren om denne saken i mars. Det var også et uttrykk for at vi var trukket inn i konsultasjonsprosessen på et tidspunkt da det hele ennå var på et mer forberedende stadium. Det er etter min mening da ikke tvil om at denne saken skulle vært forelagt her før det ble kunngjort noe standpunkt fra Regjeringens side. Det er ekstra uheldig at det går ut flere pressemeldinger, og at saken i det hele tatt får en form for behandling i offentlig sammenheng som en vel ikke på noen måte kan være tjent med at den får. Jeg forstår meget godt den reaksjon som nå er kommet til uttrykk både fra Arbeiderpartiets side og fra andre i denne saken. Og jeg må gjøre oppmerksom på at det som er kommet inn på dette punktet, alt sammen er kommet inn etter at det var avtalt at dette møtet skulle holdes.

[652] **Kåre Willoch:** Jeg vil igjen understreke at dette er ikke noe spørsmål om man ønsker å holde allmennheten orientert om de norske synspunkt eller ikke. Jeg vil gjerne med en gang ha sagt at forsøk på å utlegge det derhen vil være urimelig. Det det dreier seg om, er om man skal orientere allmennheten om et omforent norsk synspunkt eller om man skal orientere den om eventuelle forandringer underveis i arbeidet med å nå frem til et omforent norsk synspunkt. Det er fastlagt at man skal ha fortrolige konsultasjoner mellom denne komite og Regjeringen. Og den forutsetning har Regjeringen i virkeligheten brutt gjennom sin uttalelse.

Et annet punkt jeg vil nevne, er at jeg synes saken er blitt mer alvorlig etter at det er blitt kjent at det faktisk er Regjeringen som har funnet det hensiktsmessig å sende ut pressemeldinger av denne art. Jeg har i det lengste villet tro at det dreide seg om en ren arbeidsulykke. Men skal det være slik at Regjeringen anser seg berettiget til på forhånd å offentliggjøre hva den vil forelegge denne komite til fortrolig drøftelse, vil jeg være meget betenkt.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Når det gjelder hr. Frydenlunds uttalelse her om disse pressemeldingene, at den andre var en korrigerende av den første, deler ikke jeg det syn. Jeg tror det er riktig å se det slik at den første pressemeldingen fortrinnsvis gikk på prinsippet om økonomiske soner og vårt syn på det. Den andre var mer en redegjørelse om konferansens oppgaver og om hovedtrekkene i forhandlingssituasjonen. Jeg vil ikke si at den andre forsøkte å korrigere den første.

Jeg synes selvfølgelig det er å ta voldsomt sterkt i når hr. Frydenlund sier at dette kan skade vitale norske interesser. Jeg har vanskelig for å dele det syn at det her er begått feil. At det kan være begått formelle feil – la gå med det, men at disse feil skulle være av en slik rekkevidde at dette kan skade vitale norske interesser er et syn jeg ikke deler.

Jeg vil ikke påberope noen som helst her når det gjelder dette med pressemeldingene. Det er riktig at formannen ble gjort kjent med at det kom til å bli sendt ut en pressemelding. Men jeg vil ikke på noen måte påberope meg det, for jeg vet ikke hva formannen svarte, om han i det hele tatt reagerte noe på meddelelsen om at en slik pressemelding ville bli sendt ut.

Formannen: For å ta det siste først. Det er ganske riktig at statssekretær Svennevig, da [653] gav han beskjed om tidspunktet for møtet, sa at det ville bli sendt ut en pressemelding, men uten å gå inn på hva den ville inneholde, slik at det var ukjent for meg. Jeg fant ikke noen grunn til å ettersøke hva det måtte stå i en slik pressemelding. Hvis det f.eks. var en komiteutredning som var kommet og offentlig overrakt, var det ikke min sak å passe på det.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg vet som sagt ikke hva som er sagt. Svennevig fikk uttrykkelig beskjed om å gjøre formannen oppmerksom på at i pressemeldingen ville det blir gjort kjent at Regjeringen var innstilt på å støtte forslaget om en 200-mils sone.

Formannen: Jeg må si at jeg har overhodet ikke før i dette øyeblikk tenkt meg muligheten av at man ville påberope en tilslutning fra min side til en slik framgangsmåte som dette. Jeg oppfattet Svennevig slik at det kom ut en pressemelding etter at det var avgitt en innstilling med dette tema, og at man ville konsultere oss på normal måte. Det vi snakket om, var et tidspunkt. Jeg vet at ordet pressemelding var nevnt, men det var ikke gjort klart for meg at det ville bli referert til denne komite i samme forbindelse. Jeg trodde dette gjaldt temaet, at det var en ordinær behandling i pressemeldings form.

Han ringte meg om ettermiddagen for å avtale tidspunktet for møtet. Det var i den sammenheng at ordet pressemelding ble nevnt, men uten at det ble fortalt meg om innholdet. Det ble selvfølgelig slett ikke referert noen pressemelding, så jeg har gått ut fra som sikkert at dette var noe jeg ikke hadde det minste annet med enn at han gjorde meg oppmerksom på at nå kom det noe. Hvis det er meningen at man skal instituere den form at formannen skal godkjenne pressemeldinger fra Regjeringen, må jeg protestere. Det tror jeg ikke vil være hensiktsmessig. Jeg tok til etterretning at det ville komme et eller annet fra Regjeringen, og jeg gikk ut fra at det var i en uangripelig form.

Knut Frydenlund: Utenriksministeren sa at pressemelding nr. 2 ikke kan betraktes som en korrigerende av pressemelding nr. 1. Da må jeg stille spørsmålet: Hvis det ikke var meningen å korrigere, hvorfor da sende ut to pressemeldinger i samme sak med et par dagers mellomrom? Og leser man de to pressemeldingene, ser man at pressemelding nr. 2 er ganske annerledes. Pressemelding nr. 2 tar med en rekke andre interesser som må ivaretas i denne [654] forbindelse som ikke er nevnt i nr. 1. Det er klart at dette er en korrigerende. Og når man snakker om å skade vitale norske interesser, så skader det norske interesser om man fra norsk side opererer på den måten. For dette er noe som utenlandske makter er meget interessert i, og plutselig får de forskjellige versjoner og i tillegg – som jeg nevnte – fiskeriministerens versjon.

Formannen: Jeg vil gjerne føye til en ting når det gjelder dette med pressemeldinger. Jeg reagerte overfor pressesjefen i Utenriksdepartementet så fort jeg fikk se denne meldingen, men jeg gikk ut fra at det ikke var noen grunn til å ta det opp i og med den var kommet på trykk. Jeg vil også vise til det som uttrykk for at jeg overhodet ikke har oppfattet henvendelsen fra Svennevig som noe annet enn en ren opplysning om at her ville det komme en vanlig pressemelding fra Regjeringens side som ville grense inn på samme saksfelt.

Tor Oftedal: Jeg er redd for at hr. Frydenlund har rett i at denne behandlingen har skadet Norges sak. Men jeg håper selvfølgelig at utenriksministerens oppfatning er den riktige. Hvis vi skal ta dette som utgangspunkt, må man spørre: Hva har vært hensikten med å sammenkalle dette møtet i dag med dette bestemte punkt på dagsordenen? Hvis meningen har vært at

man bare skulle få komiteens tilslutning til Regjeringens foreløpige standpunkt som allerede er kunngjort for all verden, er jeg enig i at det ikke vil skade noen. Men hvis hensikten var å drøfte saken i komiteen med henblikk på å komme fram til det som hr. Willoch kalte et omforent norsk standpunkt, ville det bli en ny vri og enda en ny versjon av det norske standpunkt. Og da kan ikke jeg skjønne annet enn – og det tror jeg utenriksministeren vil være enig i – at dette ville ha skadet Norges sak. Så her har Regjeringen valget mellom ett av to, enten å komme her til denne forsamling uten å være beredt til å inngå en diskusjon som kunne føre til at standpunktet ble et noe annet enn det som allerede var utbasunert, eller å komme til denne komite for å bruke den som en sandpåstrøingsinstans.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Når det gjelder selve standpunktet, har både departementet og Regjeringen betraktet det som ganske opplagt. Det har vi gjort fordi det har utviklet seg slik som det går fram av de notater som er sendt komiteens medlemmer, og også fordi et flertall av stater som vi finner det formålstjenlig å samarbeide med om disse spørsmål på konferansen, har tatt dette standpunkt. Et enstemmig arbeidsutvalg under Sjøgrenseutvalget har også gått inn for det. Sjøgrenseutvalget [655] har enstemmig sluttet opp om dette, så jeg må innrømme at vi har betraktet standpunktet som nokså gitt.

Tor Oftedal: Så det var ikke noen grunn til å diskutere med komiteen?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det er klart at det bør drøftes i komiteen.

Knut Frydenlund: Hr. Oftedal spurte hvorfor Regjeringen måtte sende ut en pressemelding. Hvorfor ikke vente til etter drøftingene i den utvidede? Hva var motiveringen? Hvorfor måtte Regjeringen sende ut den pressemeldingen?

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det forekommer ofte at Regjeringen sender ut pressemeldinger eller at statsråder uttaler seg om standpunkt som man mener det er hensiktsmessig å gjøre offentligheten kjent med. Noen annen forklaring er det ikke på det.

Karl J. Brommeland: Når det gjelder sakens behandling, skal ikke jeg kommentere den. Jeg kan iallfall ikke finne noe forsvar for den.

Det er første gang jeg har opplevd noe så dramatisk som det hr. Frydenlund sa innledningsvis her i dag, at hele hans fraksjon i det hele tatt ikke ville være med å drøfte saken her i komiteen, og det understreker alvorret i situasjonen. Riktignok har man nå etter min oppfatning kommet med noen innlegg, og det synes jeg for så vidt er riktig. Man kunne si sin mening. Derfor vil ikke jeg si noe mer om behandlingen, men jeg vil gjerne komme inn på realiteten i saken.

Kåre Willoch: Kan jeg få komme med en bemerkning til behandlingsmåten? Det første spørsmål jeg stilte, er i grunnen ikke blitt besvart. Hvorfor hastet det så

veldig med å offentliggjøre dette før komiteen hadde fått anledning til å se på det? Jeg vil gjerne understreke at jeg er enig i at allmennheten har krav på informasjon om de standpunkt Norge tar. Men jeg kan ikke se at noen vitale interesser ville tatt skade om man hadde ventet til komiteen hadde fått se på saken.

[656] Det annet som jeg synes det er viktig å få fastslått er om utenriksministeren vil fastholde at Regjeringen kan gå frem på denne måten i saker som forelegges komiteen, eller om man kan regne med at man for fremtiden vil følge en fremgangsmåte i samsvar med det som hittil har vært betraktet som normalt.

Formannen: Jeg vil gjerne bare nevne et praktisk spørsmål i og med at hr. Frydenlund har tatt det standpunkt han har på vegne av hele fraksjonen. Så vidt jeg forstår, har Arbeiderpartiet nå forbeholdt seg å ta offentlig avstand fra behandlingsmåten. Jeg vil da reise spørsmålet: Vil det ikke da være like greit om man simpelthen frigir hele den formelle del av debatten på dette punkt? Det er kanskje en litt rotete redaksjon, men det vil være litt underlig hvis enkelte partifraksjoner skal komme ut med sine versjoner som de synes de kan legge fram fritt – og det kan de vel for så vidt.

Knut Frydenlund: Den uttalelse som eventuelt kommer fra vår side, refererer seg overhodet ikke til dette møtet. Det gjelder forspillet for det, og vi kommer ikke til å si at vi ikke har deltatt i debatten her i dag. Den er fortrolig og hemmelig, så det kommer vel ikke noe ut.

Til det som hr. Brommeland sa, vil jeg si at Arbeiderpartiets standpunkt til realiteten i saken er kjent fra forhistorien. Vi har alltid vært for å utvide kyststatens område. Men dette gjelder behandlingsmåten. Vi har opplevd dette så mange ganger – senest for en time siden – at vi må få en slutt på denne framgangsmåten. Det er ikke rettet mot denne saken, men det er rettet mot en generell tendens når det gjelder arbeidet i denne komite.

[657] **Kåre Willoch:** Når det gjelder formannens tanke, vil jeg si at jeg i og for seg ikke har det minste imot at man offentliggjør referater fra dagens møte, hvis det ikke danner den presedens at når man har stenografer til stede, kan man plutselig vedta å offentliggjøre det som sies her. Det er slett ikke sikkert at alle komiteens medlemmer vil føle seg i den situasjon som jeg føler meg i nå, at jeg ikke tror det vil skade om noe av debatten blir offentliggjort. Men jeg tror det er en litt uheldig fremgangsmåte, det vil jeg gjerne ha sagt, fordi det kan danne presedens. Men jeg vil antyde at man prøver dette. Derefter kan arbeiderpartifraksjonen kritisere fremgangsmåten så meget den vil etter at referatet er lagt frem – det er jo da velkjent stoff for offentligheten, og det er dessuten lagt frem to pressemeldinger. På samme måte kan da de andre fraksjoner si offentlig hva de mener om fremgangsmåten.

Bernt Ingvaldsen: Det er kanskje ikke nødvendig for meg å si dette, men jeg vil bestemt advare mot at det skal bli en slags vane her at man finner på å offentliggjøre det som blir sagt i denne komiteen. Det kan umulig være en riktig fremgangsmåte. Skal det i noen grad bli orden på behandlingen, må man respektere at forhandlingene skal være hemmelige, og jeg tror det beste ville være om også innkallingene til disse møtene gikk hemmelig. Nå er det sånn halvveis. Det er ikke noe behov for at de skal gå ut og være hemmeligstemplet, men likevel skal de ikke kunngjøres. Jeg tror man fikk langt klarere linjer hvis man holdt seg strengt til at dette er hemmelige forhandlinger, og så blir det opp til komiteen hva man vil kunngjøre etterpå.

Paul Thyness: Jeg syntes situasjonen for så vidt var grei etter hr. Frydenlunds første innlegg, men etter hvert synes jeg den er blitt mer tilfloknet. Arbeiderpartiets standpunkt er at de ikke vil delta i behandlingen av saken her, men de vil ikke gjøre det kjent, og komiteen skal behandle saken og det standpunkt som vil fremstå som det offentlige, er det standpunkt som komiteen inklusive arbeiderpartifraksjonen vil hefte for uten at de har hatt muligheter til å influere på det som de med rimelighet kunne ønske å gjøre. Jeg synes derfor hr. Frydenlund har manøvrert både sin egen fraksjon og komiteen i en vanskelig stilling som jeg ikke kan se løses ved at referater fra denne del av behandlingen offentliggjøres, og det vil jeg gjerne få lov å motsette meg, selv om det ikke står ett ord om hva representanten Thyness har sagt eller ikke sagt. I [658] prinsippet vil jeg ikke at referater fra den utvidede skal offentliggjøres unntatt når det foreligger helt klart behov for det. Det behov foreligger ikke klart her. Jeg var opprinnelig innstilt på at når halvparten av komiteens medlemmer ikke vil delta i behandlingen, var det naturligere at saken ble tatt av dagsordenen. Men ettersom saken har vært drøftet nokså inngående i pressen, og dagens møte skulle gå ut på at det blir sendt ut en kort pressemelding om at saken ikke har vært behandlet av komiteen, kan det også reises innvendinger mot en slik fremgangsmåte, så jeg synes vi skulle bruke noen minutter på å finne ut hvorledes man skal gjøre dette. Jeg ville føle meg litt ubekvem ved å delta i en realitetsbehandling av en sak hvor noe nær halvparten av Stortingets komitemedlemmer ikke vil delta i behandlingen.

Rolf Fjeldvær: Hr. Thyness sa at over halvparten av de tilstedeværende medlemmer ikke vil være med i realitetsdrøftingen. Resten av komiteens medlemmer – også medlemmer av regjeringsfraksjonen – har også sterkt kritisert Regjeringens behandling. Jeg synes formannen bør ta opp spørsmålet til overveielse om saken bør tas av dagsordenen.

Bernt Ingvaldsen: Det falt noen uttalelser her som jeg synes det er nødvendig å komme tilbake til. Dette er altså et forum hvor Regjeringen har anledning til å drøfte saker særlig av internasjonal karakter for at man skal få så vidt mulig en gjennomtenkt og ensidig opptreden. Det er altså en mulighet som Regjeringen her har. Denne komite har ingen ting med å fatte vedtak. Her kan man

komme med sine uttalelser og gjøre sine refleksjoner gjeldende, og det er opp til Regjeringen å benytte seg av de uttalelser og overlegninger som kommer her, men det er Regjeringen som tar standpunkt etterpå. Det er altså ikke anledning til å referere verken hva noen har sagt eller hvilket standpunkt man har tatt her i komiteen. Det tror jeg det må være nødvendig å fastslå. Dette er ikke noen bestemmende myndighet eller institusjon, dette er bare et rådgivende organ, og derfor skal man heller ikke ha anledning til å offentliggjøre forhandlingene her. Regjeringen har ansvaret for det den gjør etter møtene her, og det er Regjeringens ansvar hvis den ikke forelegger sakene i rett tid for komiteen. Det er ikke denne komite som skal passe på at Regjeringen forelegger viktige spørsmål her.

[659] **Karl J. Brommeland:** Jeg er i likhet med hr. Thyness også i tvil om det har noen hensikt å ta saken opp til realitetsdrøfting etter at det er klart at arbeiderpartifraksjonen ikke vil delta i den. Det må vi først og fremst få avgjort. Men jeg har et spørsmål til hr. Frydenlund. Han sa at når det gjelder selve realiteten, hvis jeg forstod ham rett, er Arbeiderpartiets standpunkt klart. De har gått inn for en utvidelse av fiskerisone. Men da er mitt spørsmål: Er standpunktet slik at de går inn for en utvidelse til 200 nautiske mil, at de i og for seg er enig i det som er kommet til uttrykk av den nevnte spesialkomiteen og også fra Regjeringen? Hvis det er riktig, er det i og for seg etter min mening litt for lett å si at man ikke vil delta i realitetsbehandlingen.

Knut Frydenlund: Hr. Brommeland sa at det var litt for lett å si at vi ikke vil delta i realitetsdrøftingen. Det har ikke noe med denne konkrete saken å gjøre og det konkrete standpunkt som hr. Brommeland er opptatt av. Det dreier seg om, er at denne komite ikke kan godta denne saksbehandlingen, og for å få manifestert overfor Regjeringen at vi ønsker en annen holdning til denne komite, må det skarp lut til etter min mening, og derfor denne reaksjon.

Karl J. Brommeland: Jeg forstår det, og det er greit. Er det også klart at hr. Frydenlund vil gå inn for en økonomisk sone på 200 nautiske mil?

Knut Frydenlund: Etter å ha brukt en time på å gjøre det klart at vi ikke vil delta i realitetsdiskusjonen, er det en smart måte å komme med spørsmål på. Arbeiderpartiets prinsipielle holdning er ikke ukjent for denne forsamling. Vi har gått inn for en utvidelse av kyststatenes jurisdiksjon, og det vil også hr. Brommeland se av vårt arbeidsprogram. Det er ingen hemmelighet.

Leif Granli: Jeg er enig i det hr. Ingvaldsen sa, at det er nødvendig å få slått fast behandlingsformen i denne komite. Når det gjelder hr. Brommelands påstand at det er litt for lett å si at man ikke vil delta i realitetsdrøftingen, vil jeg peke på at det i Stortingets forretningsorden, § 13, står følgende:

[660] «Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite har til oppgave å drøfte med regjeringen viktige utenrikspolitiske, handelspolitiske og

sikkerhetspolitiske spørsmål. Sådan drøftelse bør finne sted før viktige beslutninger fattes.»

Her er viktige beslutninger tatt, det står uttrykkelig i det dokument vi har fått, og da må man kunne stille seg spørsmålet om man vil delta eller ikke i drøftingen.

Formannen: Etter den debatt som har vært her, vil jeg foreslå at komiteen simpelthen gjør vedtak om at i henhold til Stortingets forretningsorden § 13 blir ikke denne sak realitetsdrøftet i komiteen. Det er tydelig at det er klart flertall i forsamlingen for det.

Bernt Ingvaldsen: Jeg har ikke noe imot det vedtaket, men jeg mener at dette er også en hemmelig sak. Vi kan la være å drøfte den, og ferdig med det, men det offentliggjøres ikke at det er tatt denne beslutningen.

Per Borten: Det var i samme retning som det hr. Ingvaldsen nå nevnte. Jeg synes det begynner å bli så uryddig med behandlingen i denne komite i forhold til tidligere praksis. Jeg sitter her med «Aftenposten». Her står over tre spalter hva som vil komme til å skje på dette møtet i dag, dagsordenen, hvilke standpunkter som vil bli tatt osv. Man har innviklet seg i en prosedyre som ikke samsvarer med hensikten når det gjelder konsultasjoner i denne komite, som hr. Ingvaldsen så riktig poengterte. Jeg tror hele komiteen som instrument vil bli ubrukbart i det lange løp hvis en skal fortsette slik som en nå har begynt. Jeg har ingen illusjoner om at en del av de hemmelige forhandlingene her ikke vil komme på trykk i en eller annen avis. Etter den erfaring vi tidligere har, tror jeg det vil skje. Jeg tror det nå er grunnlag for å drøfte denne komites arbeidsform og status hvis vi skal fortsette med den, etter det som nå har skjedd.

Ingvald Ulveseth: Eg vil berre koma litt attende til spørsmålet om arbeidet i denne komiteen. Eg trur det er veldig viktig at vi nå held fast på det reglementet som gjeld for denne komiteen. Som [661] eg sa på eit tidlegare møte i den utvida utanrikskomiteen har eg kjent det slik at ein heller ikkje bør nemna innkallingane til møte her, eller kva for saker som skal handsamast. Eg trudde dette var reglar som galdt for møte her, men dersom eg tek feil, er det sjølv sagt fordi eg har lese reglementet for lite. Men eg synest det i alle høve ville vera ein god regel om ein held seg til dei føresetnader som ein har for denne komiteen.

Paul Thyness: Jeg er enig i det formelle standpunkt som hr. Ingvaldsen og hr. Borten har gitt uttrykk for, at det som skjer i denne komite, skal være hemmelig. Men jeg vil bare peke på at hvis vårt vedtak om ikke å behandle denne saken, ikke blir offentliggjort, vil det med en inntil visshet grensende sannsynlighet skje to ting. For det første vil det bli kjent allikevel ryktevis. For det andre vil man i vide kretser antagelig både innenfor og utenfor landet oppfatte dette dithen at denne komite har behandlet saken og gått god for Regjeringens standpunkt. Jeg kan ikke se at vi eller saken eller Regjeringen i og for seg er tjent med noen av de konsekvensene, og dette

reiser også et problem som vi bør få løst før vi setter sluttstrek for sak nr. 3 på dagsordenen.

Knut Frydenlund: Jeg slutter meg til formannens forslag om at en i henhold til forretningsordenens § 13 tar saken av dagsordenen, men jeg er også enig med hr. Ingvaldsen i at det er ingen grunn til å gå ut med dette offentlig. Man bør se til at det ikke blir gjort.

Kåre Willoch: Jeg må erkjenne at jeg stiller meg noe tvilende til formannens forslag om å stryke dette punkt av dagsordenen. Dette vil meget lett kunne bli utlagt dithen at Regjeringen går til forhandlingene med et standpunkt som utenrikskomiteen nærmest er imot. Slik tror jeg det vil bli oppfattet, og det vil ikke være noen velegnet måte å fremme norske interesser på. Man kan si at dette er en konsekvens av Regjeringens behandlingsmåte, noe som jeg langt på vei kan være enig i. Men det er visse fellesinteresser som vi er satt til å vareta her. Jeg er litt betenkt med hensyn til hvorledes dette i virkeligheten vil arte seg i praksis. Når det gjelder Arbeiderpartiets motivering for ikke å delta i debatten, som jeg har stor forståelse for, vil jeg gjenta at dette motiv ville [662] vært oppfylt hvis utenriksministeren omsider kan svare på mitt spørsmål om Regjeringen er innstilt på å følge denne fremgangsmåte i fremtiden. Hvis man fikk en erklæring om dette, måtte man si at hensikten er oppnådd.

Formannen: Det spørsmål en her står overfor, og som skal avgjøres, er om en skal la et mindretall av dem som er til stede i forsamlingen, drøfte spørsmålet og da eventuelt gi sine råd, og hvis det innenfor det mindretall er sterke motforestillinger mot å gjøre det, om en skal ta saken av dagsordenen. Og slik som debatten her har gått, kan det ikke være så lett å få en fruktbar behandling av spørsmålet.

[663] **Karl J. Brommeland:** Jeg vil be formannen trekke sitt forslag tilbake. Hr. Frydenlund har gjennom sine uttalelser gitt uttrykk for Arbeiderpartiets prinsipielle syn på saken slik det har lagt det fram i sitt program. Men jeg har visse reservasjoner når det gjelder realiteten i saken, så hvis man nå kunne bli ferdig med denne formaldebatten, synes jeg man kunne gå over til realitetsbehandling. Det er vel ingen som har motsatt seg at det uttales kritikk over behandlingsmåten, men når det gjelder selve forslaget om utvidelse til 200 mil, synes jeg at man også måtte kunne få anledning til å si noe om det.

Formannen: Ja, det er greitt nok. Men det fins ikke noe valgprogram som går inn for 200 mil, så langt jeg iallfall kjenner til. Hvis man går på realiteten, er det hr. Frydenlund har lagt fram, like uklart som hvilket som helst annet valgprogram som går ut på å styrke kyststatenes rettigheter, men uten å konkretisere det opp til dette forslaget.

Asbjørn Haugstvedt: Jeg mener det ikke kan være hensiktsmessig å vedta at komiteen ikke skal behandle en sak som er satt opp på dagsordenen. Jeg vil ikke uttale meg om Arbeiderpartiets fremgangsmåte, men det forekommer meg at man her kan skade en sak som man kanskje i realiteten er enig i og som man ønsker skal bli fremmet på en god måte, ved å få fram dette «riset» som jeg forstår hr. Frydenlund er opptatt av i denne sammenheng – og det gjelder ikke bare denne sak, men også tidligere saker hvor han ikke er fornøyd med behandlingsmåten. Nå skal altså Arbeiderpartiet med 74 representanter gjøre det klart at dette ikke må forekomme mer i fremtiden. I og med at man er så sterk som å ha 74 representanter, vil en slik fremgangsmåte uvegerlig ha betydelig effekt, men om det er særlig klokt, stiller jeg meg mer tvilende til. I fremtiden kan vi da komme i en situasjon at en annen nokså stor gruppering, eller deler av en gruppering, i andre saker finner ut at nå vil man stille seg utenfor selve behandlingsprosessen. Ved å innlede en slik praksis kan man skape forhold i det norske Storting som på lengre sikt kan være uheldige, ikke bare for oss, men for hele Stortinget, og også for vårt land.

Dette er bare mine betraktninger omkring det. Jeg blir nødt til å respektere det standpunkt Arbeiderpartiet er kommet fram til i denne saken, men jeg anser det såpass prinsipielt uheldig at jeg for min del ikke vil stemme for et forslag om at vi øvrige komited medlemmer ikke skal behandle denne sak. Jeg vil anmode om at formannen trekker sitt forslag tilbake, og at vi går til [664] realitetsdrøfting. Vi har da registrert Arbeiderpartiets standpunkt i saken, og så får vi gå til en realitetsbehandling av den saken som er satt opp på dagsordenen. Det er min oppfatning.

Formannen: Det er tilsynelatende et enkelt standpunkt hr. Haugstvedt der har. Men jeg vil gjøre oppmerksom på at i og med at over halvparten av de tilstedeværende har sagt at de ikke vil delta i behandlingen av saken, er det ikke noen tilnærmet beslutningsdyktig komite som vil arbeide med saken.

Bernt Ingvaldsen: Det er ikke beslutninger som skal fattes her.

Formannen: Nei, men vi regner alltid med at iallfall halvparten av komiteens medlemmer skal være til stede for at en skal kunne ha et normalt og effektivt møte. Selv om det ikke gjøres vedtak, skal over halvparten av komited medlemmene delta i forhandlingene. Det vil altså ikke bli tilfelle her.

Ingvald Ulveseth: Eg kan i grunnen ikkje forstå at det kan vera grunnlag for å diskutera Arbeidarpartiet sitt standpunkt til dette spørsmålet. Det faktiske tilhøvet er at Regjeringa alt har teke sitt standpunkt, og då kan det ikkje vera særleg mykje å diskutera i denne komiteen, korkje for Arbeidarpartiet eller for andre – dersom ein då ikkje skal diskutera saker som Regjeringa alt har teke stilling til.

Karl J. Brommeland: Jeg har forstått hr. Frydenlund slik at Arbeiderpartiet ikke vil delta i en debatt om realiteten i saken. Men de har jo ikke sagt at de vil

forlate møtet, og dermed er komiteen beslutningsdyktig og kan selvfølgelig gå i gang med behandlingen. Det skal ikke treffes noen beslutning, men vi må iallfall få gi uttrykk for visse synspunkter på realiteten i saken.

Leif Granli: I anledning av den diskusjon som her pågår om Arbeiderpartiets standpunkt om ikke å delta i behandlingen av denne saken, synes jeg det kunne være grunn til å presisere hvorfor vi mener at [665] dette ikke er hensiktsmessig. Jeg vil ikke sette det fram som forslag ennå, før jeg får tilslutning til det, men jeg vil si det slik at i § 13 i Stortingets forretningsorden står det:

«Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite har til oppgave å drøfte med regjeringen viktige utenrikspolitiske, handelspolitiske og sikkerhetspolitiske spørsmål. Sådan drøftelse bør finne sted før viktige beslutninger fattes.»

Regjeringen har allerede tatt standpunkt og offentliggjort det. Komiteen finner derfor ikke at det er hensiktsmessig med noen videre behandling i dagens møte.

Dermed er det gitt en begrunnelse for at man ikke finner det hensiktsmessig å fortsette behandlingen nå.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Når det gjelder dette spørsmålet om Regjeringen har tatt standpunkt eller ikke, skjønner jeg at komiteen her legger vekt på pressemeldingen. På grunn av denne pressemeldingen mener man at det er bortimot formålsløst å drøfte saken i komiteen. Regjeringens standpunkt var slik formet at man var innstillet på at man fra norsk side bør gi sin tilslutning til en ordning som gir kyststatene adgang til å opprette en økonomisk sone ut til 200 mil; før endelig standpunkt tas, vil Stortingets utvidede utenrikskomite bli konsultert. Jeg mener at hvis man ikke hadde sendt ut en pressemelding som inneholdt disse vendingene, kunne ingen i denne komiteen ha sagt at Regjeringen hadde bundet komiteen. Vi var innstillet på å tilrå overfor komiteen at slikt standpunkt burde tas. Men jeg skal gjerne innrømme at det var forhastet fra vår side å sende ut en pressemelding på dette tidspunkt.

Nå vil jeg igjen ikke påberope meg komiteformannen, men min innstilling, og også Regjeringens, var at en slik pressemelding ikke skulle sendes ut før komiteformannen var gjort kjent med det. Jeg forsøkte personlig å komme i kontakt med formannen uten at det lyktes, og jeg måtte gå i noe annet, så derfor ble oppdraget gitt til statssekretæren med uttrykkelig beskjed om at han overfor komiteformannen skulle presisere hva Regjeringens innstilling gikk ut på, og at den ville bli meddelt gjennom pressemeldingen. Nå har vi jo hørt komiteformannen si at han ikke har oppfattet det slik at pressemeldingen skulle inneholde noe om dette. Hadde i hvert fall jeg fått et vink tilbake om at dette ikke var meddelt, eller at man ikke hadde nådd fram til komiteformannen med dette, så ville heller ikke pressemeldingen blitt sendt ut, fordi det var en forutsetning at komiteformannen [666] skulle være kjent med det. Men jeg kan også innse at det heller ikke er noen

heldig form, selvfølgelig, å påberope seg komiteformannen i slike anliggender. Det er bare et forsøk på å forklare hvorfor det ble gjort slik.

Formannen: Jeg tror ikke det har noen særlig hensikt å fortsette den diskusjonen. Jeg vil bare peke på at så fort jeg traff sjefen for UD's pressetjeneste – og det gjorde jeg temmelig umiddelbart etterpå ved en mottagelse – gjorde jeg uttrykkelig oppmerksom på at jeg syntes den pressemeldingen var underlig, og vi hadde en lengre samtale om det. Det gir vel nokså klart uttrykk for at jeg også med en gang reagerte. Og jeg må jo si at hvis det skal være tale om å klarere pressemeldinger med denne komiteen, må man i det minste få lest opp eller sett hva det står. Jeg gikk ut fra at dette var til etterretning om den innstilling som var kommet fra den tidligere komiteen, og med hensyn til hva som måtte komme ut av det, hadde ikke jeg noen sjanse til å vite noe om innholdet av det. Så jeg reagerte spontant da det kom offentlig fram, og jeg gav også uttrykk for det overfor den som har med pressesakene å gjøre i Utenriksdepartementet. Hvis jeg hadde truffet Svennevig, ville jeg ha sagt det til ham, men det var tilfeldigvis Greve jeg traff den gang.

Tor Oftedal: Utenriksministeren har selvfølgelig helt rett i at saken ville fortonet seg annerledes hvis pressemeldingen ikke hadde sett dagens lys. På den annen side vil jeg si at hvis utenriksministeren kom til komiteen med det samme svar som han gav på mitt spørsmål tidligere, at her har Regjeringen allerede tatt sitt standpunkt mer eller mindre urokkelig, her er det ikke mer å diskutere, så ville jeg også synes at det var en merkelig opptreden overfor denne komiteen. Men jeg innrømmer at det ikke ville ha vært på langt nær så alvorlig som den situasjon vi står i i dag.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg tror ikke det er riktig å oppfatte meg slik at jeg mente vi skulle komme til komiteen og si at her har vi bastant tatt vårt standpunkt, og vi er nær sagt ikke innstillet på å lytte til komiteen. Det jeg forsøkte å si, var at på bakgrunn av den behandling denne saken har fått i arbeidsutvalget, i Sjøgrenseutvalget og det hele, og med enstemmig anbefaling om å gå inn for denne løsningen, betraktet i hvert fall jeg det som nokså gitt hva det norske standpunkt burde være i denne saken.

[667] **Rolf Fjeldvær:** Det som utenriksministeren sier om klarering av pressemeldinger med komiteformannen, er også fullstendig i strid med reglementet. Regjeringens foreløpige standpunkt skal overbringes denne komiteen i et hemmelig møte. Det er det som skal være sakas gang.

Formannen: Det er helt klart.

Var det så at hr. Granli ville sette fram det forslaget som han antydet?

Leif Granli: Jeg har ikke fått noen støtte for det, men jeg kan jo gjøre det, så får vi stemme over det og se hvordan det går. Jeg siterer da fra Stortingets forretningsorden § 13 den passus som jeg refererte i stad, og fortsetter:

«Regjeringen har alt tatt standpunkt og offentliggjort dette. Komiteen finner derfor ikke at det har noen hensikt å behandle saken slik den nå står, i dagens møte.»

Per Borten: Jeg er litt usikker på om det som foreslås her, er i samsvar med det som gjelder som regler for arbeidsmåten i denne komiteen. Når den ikke er organisert som arbeidskomite ved særskilt beslutning, kan ikke jeg minnes å være innbudt til voteringer i denne komiteen, i hvert fall ikke om realiteter. Her dreier det seg jo om en realitet i form av en sak på dagsordenen. Jeg er litt i tvil om hvordan vi skal stille oss til dette.

Bernt Ingvaldsen: Hr. Granlis forslag er på mange måter logisk ut fra det som har skjedd her, men jeg har likevel litt betenkeligheter ved det. Denne komiteen er etablert som et rådgivende organ for regjeringen, og hvis komiteen finner at det er noe som ikke er korrekt og som ikke er tilfredsstillende ordnet, er det i reglementet bestemt at da kan den bringe det inn for Stortinget. Da kunne man gjøre også det i tilfelle hemmelig, så man fikk klarlagt dette forholdet til regjeringen. Jeg er litt i tvil her. Å vedta dette forslaget har jeg for så vidt ikke noe imot. Men hvis det skal offentliggjøres ...

Leif Granli: Nei, nei.

[668] **Bernt Ingvaldsen:** Hvis man holder det her, er det på en måte et uttrykk for hvordan komiteens medlemmer ser på det. Men hvis det gir uttrykk for at man er misfornøyd med Regjeringens håndtering av saken og dens forhold til denne komiteen, mener jeg at da er det Stortinget som eventuelt skal inn i bildet. Jeg vet ikke om noen har tenkt å gå så langt.

Når det gjelder selve sakens realitet, er det all right det standpunkt Arbeiderpartiet har tatt. Jeg for min del har etter fattig evne studert saken på grunnlag av det materiale jeg har, og jeg hadde en del kommentarer som jeg hadde lyst til å komme frem med. Hvis Arbeiderpartiets komiteemedlemmer vil sitte og lytte til dem, må de gjerne gjøre det.

[669] **Leif Granli:** Jeg går ut fra at denne komites behandlinger er hemmelige, skjønt jeg godt kan forstå hr. Thyness' innvendinger i stad om at hva som kommer ut, kan man – med erfaring fra tidligere – naturligvis ikke være helt sikker på. Men vi forutsetter at komiteens forhandlinger er hemmelige.

Denne komiteen må da ha kompetanse til å si om den vil behandle en sak eller ikke. Det må flertallet kunne avgjøre. Jeg kan ikke skjønne at denne innvendingen kan ha en så sterk gyldighet at vi heller ikke skal kunne si: Nei, vi vil ikke fortsette denne behandlingen lenger. Så langt tror jeg komiteen – i samsvar

med vanlige, alminnelige møtetekniske regler – må være suveren. Noen offentliggjøring av dette vil sjølsagt ikke være aktuelt, men det kan være aktuelt for ettertiden å ha dokumentert i det stenografiske referat hvorfor man ikke ville. Det er hensikten med og logikken i dette.

Kåre Willoch: Tatt i betraktning at komiteen ikke under noen omstendighet skal fatte noen beslutning nå, og det bare er spørsmål om å gi medlemmene anledning til å ytre råd, synes jeg vedtagelse av en slik avskjæring av debatten er litt vel drastisk. Jeg skyter inn at jeg forstår reaksjonen mot behandlingsmåten, og jeg har selv kritisert den. Men jeg forstår utenriksministeren derhen at Regjeringen vil beflitte seg på ikke å følge en lignende fremgangsmåte i fremtiden.

Å gå så langt som til at et flertall skal stanse et mindretall når det gjelder å få gi de råd de kanskje vil ha gitt, synes jeg er å ta litt for hardt i.

Nå må jeg få si at jeg selv er i den situasjon at jeg i alle tilfelle kommer til å gå fra komiteen, så det er ikke for meg selv jeg ber.

Men dette er et spørsmål om en votering som utvilsomt vil kunne danne presedens, og under disse omstendigheter vil jeg stemme mot forslaget, hvis det skulle komme opp til votering mens jeg ennå er til stede i komiteen.

Knut Frydenlund: Hvis det er enighet om Granlis forslag, så er det den greieste løsningen. Men personlig må jeg si det slik at dersom det er medlemmer i denne komiteen som ønsker å gi uttrykk for synspunkter på denne saken – vi har på forhånd sagt at vi ikke vil gjøre det – så bør de ha anledning til det.

[670] **Asbjørn Haugstvedt:** Jeg vil gjerne si at jeg ikke vil være med på hr. Granlis forslag i denne saken. Jeg mener det ville være uriktig om et flertall skulle avskjære et mindretall i en rådgivende komite for regjeringen muligheten av å få komme med de råd de måtte ha å gi i denne saken. Det ville etter min mening danne presedens, og det ville kunne skape en utvikling i denne komiteen som ingen av oss vil være tjent med på noe sikt.

Jeg vil sågar henstille til hr. Granli å trekke sitt forslag tilbake.

Rolf Fjeldvær: Hr. Haugstvedt er så opptatt av utviklingen i denne komiteen, men det er jo Regjeringen som har skapt denne utviklingen. Det er Regjeringen som i denne saken og i tidligere saker ikke har forholdt seg slik når det gjelder å forelegge saker for komiteen, som reglementet tilsier. Det er nettopp på det grunnlaget Granli har satt fram sitt forslag, og jeg for min del støtter forslaget. Jeg synes det er riktig at saken tas av dagsordenen, for den er ikke forelagt komiteen på reglementsmessig måte.

Leif Granli: Jeg vil være meget varsom med å ta initiativ som kan komme til å danne presedens for noe som ikke er i samsvar med Stortingets forretningsorden og konstitusjon for øvrig, men jeg kan ikke skjønne at dette vil få noen konsekvenser, i og med at Regjeringen har full anledning til når som helst før

viktige beslutninger fattes, å bringe saken inn igjen. Men komiteen må naturligvis stå fritt når det gjelder om den vil behandle en sak hvor beslutning allerede er tatt. Det er realiteten i dette, så med hensyn til å danne presedens, skulle det etter min mening ikke være så farlig.

Kjell Magne Fredheim: Den eneste presedens det kan skape, er at hvis man i lignende saker får etterhåndskonsultasjoner, så vil man kunne vise til denne saken og avvise det. Det er den eneste presedens det kan skape, og det er også det vi vil oppnå.

Bernt Ingvaldsen: Jeg har på en måte undret meg litt over hr. Granlis forslag. Det er i alle fall noe som gjør meg betenkt, og som gjør at jeg ikke kan stemme for det.

La oss si at en regjering tar en bestemmelse på egenhånd. Så kommer den opp i problemer, og saken utvikler seg på en uheldig måte. Så bringer regjeringen saken inn for komiteen. Da kan ikke godt komiteen avskjære seg muligheten til å delta i diskusjonen om den nye situasjonen.

[671] Jeg vil gjerne fastslå her at Regjeringen burde ha brakt denne saken inn. Men dette blir fastslått gjennom referatet, og jeg tror det er tilstrekkelig.

Arbeiderpartiet har vel ikke noe vondt av å høre hva vi andre har å si om sakens realitet – får jeg håpe, da.

Leif Granli: Dette er jo nokså viktig, og jeg er enig i at en skal tenke seg om. Men det står jo i forslaget «slik saken nå står i dagens møte».

Formannen: Jeg hadde også tenkt å vise til det samme – at forslaget går ut på at en på dette møtes dagsorden tar ut punkt nr. 2.

Hvis Regjeringen finner grunn til å ta opp sider av saken eller eventuelt saken i større bredde, så har den mulighet for å komme tilbake med den – også etter hr. Granlis forslag.

Det som nå legges fram, går jo svært mye i samme retning som det standpunkt Regjeringen har kunngjort, og jeg gjør igjen oppmerksom på at dette standpunktet ble kunngjort etter at det var avtalt at vi skulle ha dette møte hvor saken skulle komme opp. Det er altså det som har skjedd etter at innkallingen var gått ut, som gjør at saken fortøner seg slik den gjør nå.

Asbjørn Haugstvedt: Når jeg mener at dette kan danne presedens, er det ut fra det forhold at et flertall vil avskjære et mindretall muligheten til å uttale seg om en sak som Regjeringen har lagt fram. Det anser jeg uheldig. Når et mindretall her ønsker å drøfte denne saken, synes jeg det vil være betenkelig at et flertall avskjærer dette mindretall muligheten til å få komme med sine uttalelser. Det er min prinsipielle holdning til spørsmålet.

Erling Petersen: Jeg synes det er et problem at folk flest nå har fått opplysning om at denne komiteen skal behandle dette spørsmålet. Jeg er hjertens uenig i det standpunkt Regjeringen har tatt – jeg vil gjerne gi uttrykk for det – og jeg kunne gi mange grunner for det. Jeg vil nødig at folk skal tro at dette har passert denne forsamling uten at noe har vært sagt, og det er vel det som er faren. Hadde dette vært holdt helt hemmelig og det bare var vi som visste at saken var kommet til komiteen, hadde jeg støttet hr. Granlis forslag. Men man setter dem som har en annen mening enn Regjeringen i en vanskelig stilling når man vet at de har vært til stede på et møte hvor saken etter hva folk tror, har vært behandlet, og de ikke har fått anledning til å si sin mening.

[672] **Formannen:** Da er min talerliste tom når det gjelder det formelle.

Bernt Ingvaldsen: Hvis hr. Granlis forslag nå blir vedtatt, blir vi da kastet ut og får ikke lov til å fortsette?

Formannen: Det er en sak til på dagsordenen – Sikkerhetskonferansen.

Leif Granli: Jeg får lytte litt til andre også. Det er vel delte oppfatninger her, men jeg tror realiteten er at flertallet i denne komite er enig i mitt forslag, men finner det u hensiktsmessig når det er gjort kjent for all verden – slik hr. Erling Petersen nevnte – at denne komiteen behandler dette i dag.

Ut fra dette er jeg kommet til – etter påtrykk fra min gruppeformann – at jeg vil trekke forslaget, for å binde et mindretall fra å kunne si noe, har ikke vært hensikten.

Rolf Fjeldvær: Etter at Granli nå har trukket sitt forslag, kan denne regjeringen ved neste korsvei og i en ny sak også offentliggjøre sitt standpunkt i en pressemelding og så si at saken skal behandles i den utvidede utenrikskomite. Vi har ikke fått den minste garanti fra denne regjering for at den vil endre sin praksis. Den kan stille oss i samme vanskelige situasjon i sak etter sak, gang etter gang.

Bernt Ingvaldsen: Hvis det mot formodning skulle inntreffe, ville jeg lese litt videre i reglementet og ved hjelp av fire medlemmer bringe saken inn for Stortinget.

Formannen: Jeg har i høy grad de samme betenkeligheter som hr. Fjeldvær nå gjorde gjeldende. Dette gjelder ikke bare denne saken.

Vi ser nå for tiden – og det blir vel ikke bedre fremover mot valget – at vi f.eks. har en sosialminister som på egne vegne deklarerer endringer i nordiske avtaler når det gjelder handel på fly. Jeg har ikke noen spesiell sympati for at det handles på fly, men det er jo ganske kuriøst at dette kommer fra ett enkelt departement. Vi vet også at den samme [673] statsråd reiser rundt og forteller at det

vil bli opprettholdt sykehus her og der – uten å ha konsultert Regjeringen – og som sier: Det er dette standpunktet jeg vil arbeide for i departementet.

Det er en forferdelig farlig utvikling vi er inne i på en rekke områder. Det er derfor naturlig at reaksjonen blir skarp når en opplever slikt som dette.

For min egen del må jeg si at jeg synes det er spesielt kjedelig at jeg trekkes inn etterpå på grunnlag av en telefonsamtale med statssekretæren i Utenriksdepartementet – en samtale som for meg stod som en henvendelse om tidspunktet for et møte, og hvor det i en bisetning ble antydning at en pressemelding ville komme, noe jeg ikke hadde noen grunn til å reagere på. Så det er mange sider av det formelle som det er uhyre vanskelig å akseptere både når det gjelder andre departementer og i forhold til det vi skal behandle her.

Jeg forstår at det er en del som ønsker å gi uttrykk for standpunkter til det som er lagt fram av Regjeringen, og da er det vel hensiktsmessig at utenriksministeren først gir en oversikt over hva Regjeringen er kommet fram til.

Per Borten: Jeg har den oppfatning at man burde få avklart statusen for denne komiteen. Dette er unektelig en eiendommelig situasjon, og verdien for en regjering som vil konsultere Stortinget gjennom dette organ, blir jo tilsvarende forringet når forholdene utvikler seg slik.

Jeg er enig med hr. Ingvaldsen i at det reglementsmessig relevante her hadde vært at saken hvis Stortinget hadde vært samlet nå, hadde vært tatt opp i Stortinget, hvor man kunne ha diskutert igjennom hele saken – gjerne i et lukket møte – og kunne ha gjort det uten sideblikk til skadelige virkninger for kommende forhandlinger fordi det er internasjonale spørsmål. Det hadde vært det riktige, slik som saken har utviklet seg.

Jeg oppfatter det ikke slik at det er gjort noe forsøk på å avskjære noen minoritet muligheten til å uttale seg. Resultatet hadde blitt det samme om vi hadde tatt ordet etter tur og så gitt uttrykk for den oppfatning som Arbeiderpartiet har gitt uttrykk for, at vi anser det irrelevant å drøfte saken her fordi Regjeringen allerede har tatt et standpunkt. Det ville ha blitt konklusjonen.

Det er ikke noen kjekk situasjon vi er kommet i som komite.

Formannen: Da er det ikke flere som har bedt om ordet til den behandlingmessige siden, og jeg gir ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg kan som en kort innledning nevne en del momenter, for komiteens medlemmer har jo fått tilsendt materiale i denne sak i form av to notater. En del av det jeg hadde tenkt å si, er for så vidt også nevnt under debatten her nå.

Når det gjelder det utredningsarbeid som har foregått, er dette avsluttet og konklusjonen kommet til uttrykk i den rapport nr. 4 av 12. juni som er sendt komiteen. Konklusjonen går ut på at en på norsk side bør støtte tanken om adgang for kyststaten til å opprette en eksklusiv økonomisk sone på inntil 200 nautiske mil, der kyststaten skal ha eneretten til naturressursene. For å si det ganske kort: Da

Regjeringen behandlet innstillingen av 21. juni og gav sin tilslutning til dette standpunkt, skjedde det med det forbehold som er nevnt, at saken skulle forelegges og drøftes i den utvidede utenrikskomite, og komiteen er blitt tilsendt både notatet og innstillingen.

Den støtte Regjeringen er innstilt på å gi prinsippet om en økonomisk sone, forutsetter bl.a. at en tilfredsstillende løsning blir funnet for våre skipsfartsinteresser. Samtidig tilsier miljøvern hensyn at kyststaten innen sonen gis en viss kompetanse med hensyn til tiltak mot forurensning, men en bør i denne forbindelse kunne fremholde at de reguleringsbehov som foreligger når det gjelder skipsfart, bedre kan imøtekommes ved internasjonale avtaler enn ved ensidige kyststatsreguleringer. Fra norsk side er en innstilt på å arbeide for at begrepet økonomiske soner kombinerer utstrakte rettigheter for kyststatene når det gjelder naturressursene, med fortsatt frihet når det gjelder bruken av havet for transportformål.

For å kunne delta aktivt i de avgjørende underhåndsdrøftingene om utformingen av og samarbeidet om et flertallsforslag og derved kunne gjøre det mulig for den norske delegasjon å påvirke utformingen av det økonomiske sonebegrep i samsvar med norske interesser og synspunkter, har Regjeringen ansett det ønskelig allerede under Havbunnkomiteens forberedende sesjon nå i juni å gi uttrykk for prinsipiell norsk støtte til tanken om økonomiske soner. En har derfor tatt sikte på å fremlegge det norske syn for Havbunnkomiteen i løpet av juli måned.

Jeg vil for øvrig også gjenta det jeg sa i Stortinget den 23. mai om norsk FN-politikk, at Regjeringen tar sikte på å legge fram en egen stortingsmelding om konferansen så snart det forberedende [675] arbeid i Havbunnkomiteen er avsluttet, dvs. i midten eller slutten av august i år.

Ellers tør jeg bare vise til de to notater som er oversendt komiteen.

Formannen: Er det noen som ønsker ordet?

Karl J. Brommeland: Jeg hadde bare lyst til å reservere meg noe mot denne utviklingen her.

Vi har tidligere drøftet spørsmålet om en utvidelse av fiskerigrensen fra 12 til 50 mil, og både Bratteli-regjeringen og Korvald-regjeringen har der hatt det synspunkt at de ikke ville gå inn for noen endring før FN-konferansen hadde funnet sted, og det var greit, det har vært offisiell norsk politikk på dette området.

Jeg har for mitt vedkommende tidligere gitt uttrykk for at det er noe forskjellig syn mellom Nord-Norge og Sør-Norge på dette med en utvidelse til 50 mil, og jeg har understreket at i Sør-Norge har man en mer reservert oppfatning av denne utvidelse. Så plutselig kommer nå denne nye problemstillingen. Nå er det ikke tale om 50 mil, nå går man helt opp til 200 mil. Jeg må si at jeg ble nokså paff den kvelden da jeg hørte at Regjeringen hadde gått inn for det uten at spørsmålet, som det har vært sagt før her, har vært drøftet med Stortingets organer. Jeg forstår at arbeidsutvalget for fisk i sin rapport nr. 4 går inn for dette, og har gitt uttrykk for at det kan være hensiktsmessig at den norske delegasjon under den 6. sesjon i

Havbunnkomiteen uttrykker sin støtte til forslaget om en slik utvidelse. Dette med hensiktsmessigheten er selvfølgelig et vurderings spørsmål, men etter min mening har Sjøgrenseutvalget som vel i prinsippet gir sin tilslutning til arbeidsutvalgets uttalelse, en noe mer reservert innstilling, idet det sier at spørsmålet om en utvidelse til 200 mil

«bør gjøres til gjenstand for en særlig utredning, der en får analysert de forskjellige spørsmål som reiser seg ved en utvidelse av fiskerijurisdiksjonen utenfor kysten av Norge.»

Det synes jeg er en meget sterk reservasjon, og da kan jeg i grunnen ikke forstå at når Utenriksdepartementet kommenterer denne reservasjon, gir de uttrykk for den antagelse at den særlige utredning som foreslås av Sjøgrenseutvalget, bør foretas så snart konferansen om havets folkerett er avsluttet. Hvorfor ikke ta denne særlige utredning så tidlig som mulig, for det var nettopp [676] denne utredningen som skulle danne utgangspunktet for det standpunkt Norge skulle ta i denne saken? Så der er jeg helt uenig i den vurdering Utenriksdepartementet har gitt uttrykk for. Her har man i det hele tatt en argumentasjon for – man har på en eller annen måte regnet ut – at det vil bli 2/3 flertall blant deltagerlandene for en slik utvidelse. Det påvirker også vårt standpunkt, og det synes jeg er svært lite tilfredsstillende. Jeg mener man her har gått altfor fort fram. Vi har gitt uttrykk for synspunkter som har skapt en viss furore rundt omkring, og selv om den siste redegjørelse i pressen har avklart dette noe – gitt mer balanse i det hele – står i hvert fall det inntrykk igjen at Norge sammen med andre utviklingsland vil gå inn for en utvidelse av fiskerigrensen til 200 mil, og der vil jeg bare ta en bestemt reservasjon.

Får jeg igjen komme litt tilbake til hr. Frydenlund. Selv om han i prinsippet kunne tenke seg å utvide fiskerigrensen fra 12 mil på en eller annen måte – og det kanskje vil være realistisk å gjøre det – så er det forskjell på en utvidelse til 50 mil og en utvidelse til 200 mil. Jeg kan personlig ikke støtte opp om det standpunkt Regjeringen har tatt i denne saken.

Formannen: Kort oppklaring fra utenriksminister Vårvik.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det synes for meg som om hr. Brommeland legger i dette at Regjeringen og også arbeidsutvalget under Sjøgrenseutvalget i realiteten har tatt standpunkt til fiskerigrensespørsmålet. Det er jo uttrykkelig sagt fra både i innstillingen fra Sjøgrenseutvalget og i det andre notat som er oversendt komiteens medlemmer, at man har ikke tatt standpunkt og vurdert spørsmålet om eventuell opprettelse av en økonomisk sone, og i tilfelle hvilken utstrekning en slik sone bør ha innen rammen av 200 nautiske mil. Dette er et spørsmål som gjøres til gjenstand for særlig utredning.

Videre mener hr. Brommeland at det kanskje kunne være hensiktsmessig å gå videre på denne utredningen med en gang. Der er Sjøgrenseutvalget og i særlig grad arbeidsutvalget under Sjøgrenseutvalget av den oppfatning at det vil være hensiktsmessig å vente med denne nærmere utredning inntil konferansen er over og spørsmålet nærmere klarlagt. [677] Jeg tror det først og fremst er viktig å ha klart

for seg at når man anbefaler å støtte dette forslag og de land som antakelig er et flertall av deltakerlandene på konferansen, er det ikke minst av hensyn til ivaretagelse av andre norske interesser. Man er klar over at her vil det bli nødvendig med kompromisser på mange måter, man må fram til en såkalt pakkelsøsning. Og i og med at vi gir vår støtte til de land som går inn for en slik økonomisk sone, er det også muligheter for å få dem med på å støtte vårt syn, bl.a. når det gjelder fri ferdse for skipsfart.

Bernt Ingvaldsen: Jeg forstår det også slik at her har man ikke tatt noe endelig standpunkt hva Norge skal gjøre med hensyn til sin jurisdiksjon, og hva man vil kreve der. Men det man har tatt standpunkt til, står i notatet på side 2, tredje avsnitt nedenfra:

«at den norske delegasjon under den 6. sesjon i Havbunnkomiteen uttrykker sin støtte til forslaget om adgang for kyststaten til å opprette en økonomisk sone for kyststaten ut til 200 n. mil.»

Man går ut fra at det vil bli resultatet av konferansen.

Når det så gjelder Norges forhold, står det nederst på samme side:

«Sjøgrenseutvalget forstår arbeidsutvalget slik at det med sin tilråding ikke har tatt noe standpunkt til en eventuell norsk utvidelse av fiskerigrensen (eller etablering av en økonomisk sone) og i tilfelle hvilken utstrekning en sone bør ha innen rammen av 200 n. mil.»

Her er jeg redd for at det er skapt litt av en forvirring blant folk, som har ment at Norge går inn for å utstrekke sin sone til 200 mil.

Videre i utredningen står det i annet avsnitt på side 3:

«Betydningen av uttalelsens siste avsnitt ble særlig understreket på Sjøgrenseutvalgets møte. Det ble i den forbindelse bl.a. påpekt at en eventuell norsk jurisdiksjonsutvidelse også vil ha sikkerhetspolitiske sider, særlig i nord, som i tilfelle vil måtte vurderes nærmere.»

[678] Det pekes videre på at det vil være av betydning for skipsfarten og forurensningsproblemene. Så konkluderer man med at man skal gå inn for 200 mil som alminnelig regel, og vi skal utsette alle utredninger over hvilke komplikasjoner en utvidelse vil få for Norge.

Jeg hadde i grunnen gjerne sett litt mer avklart hvilke konsekvenser de forskjellige alternativer ville ha for Norge før man uten forbehold støtter forslaget om adgang til utvidelse til 200 nautiske mil. Vi kan støte på problemer i andre verdensdeler, det har vi allerede sett, så det er helt sikkert. For meg står det slik at det ville være nærmest utenkelig at Norge skulle gjøre dette hvis man f.eks. skulle få ansvaret for overvåkning ikke bare fiskerimessig, men også militært for det havområdet omkring oss. Dette spørsmål er ikke på noen måte klarlagt. Det er av de spørsmål man må drøfte. At man på forhånd skal si at vi skal gå inn for denne adgang til utvidelse til 200 mil under enhver omstendighet, det vil i hvert fall ikke jeg gjøre.

[679] **Svenn Stray:** Under den foregående sak som vi drøftet, ble det nevnt at i de to involverte land var det innenrikspolitiske motiver som lå til grunn for den holdning som regjeringene hadde inntatt. Man kunne ha en viss mistanke om at det samme var tilfelle for den norske regjering i den sak vi nå drøfter, for uansett hvilket standpunkt Norge nå til slutt finner å måtte gå inn for i de internasjonale konferanser som etter hvert kommer til å bli holdt om disse sakene det her dreier seg om, kan ikke jeg se at det tjener noen fornuftig utenrikspolitisk hensikt å forhåndsannonser et standpunkt, slik som det er gjort fra Regjeringen denne gang. Da tenker jeg ikke bare på det som vi diskuterte her lenge på forhånd, at hadde den utvidede utenrikskomite hatt et annet nyansert syn enn det Regjeringen har, ville det blitt vanskeligheter av den grunn. Uansett om det måtte være full enighet om selve sakens innhold i alle instanser i Norge, tror jeg ikke at det er noen særlig klok holdning og tjenlig for norske interesser at man – slik som her er tilfelle – på forhånd deklarerer at dette har Norges tilslutning så å si under enhver omstendighet. Særlig tror jeg ikke det er klokt hvis noe av hensikten med dette var det som utenriksministeren nå sa i en supplerende opplysning, nemlig at man hadde tenkt på den måten å sikre seg visse innrømmelser fra andre land til gjengjeld for dette. Hvis det er det vi vil oppnå, tror jeg en litt mer avventende, litt mer restriktiv, holdning i forhandlingenes innledende fase hadde vært mer fornuftig. Og dette mitt syn underbygges etter min mening meget sterkt av det hensyn som har vært nevnt av hr. Brommeland og hr. Ingvaldsen, nemlig at vi jo heller ikke er klar over om Norge for sitt eget vedkommende egentlig er interessert i en grenseutvidelse til 200 mil. Det kan være vi kommer til å bli det, men i øyeblikket er vi iallfall sterkt i tvil om det. Og hvorfor vi da skulle kjøre ut og med bred penn erklære at den norske regjering støttet dette, har jeg hittil ikke hørt noen fornuftig begrunnelse for.

Jeg synes ikke en slik holdning i den innledende fase er å anbefale. At man senere kan komme til det standpunktet og finne det riktig etter en nærmere vurdering og etter å ha sett utviklingen i forhandlingene, er en annen sak. Det er meget mulig. Men å starte med en deklarasjon fra norsk side finner jeg ikke fornuftig.

Asbjørn Haugstvedt: Jeg har hatt den oppfatning som utenriksministeren gav uttrykk for her, at den norske regjering ikke har tatt noe endelig standpunkt i denne sak. Jeg har lest gjennom disse dokumentene ut fra den forutsetning å forsøke å få et helhetssyn når det gjelder hva Norge særlig bør ha for øye under disse forhandlingene. Etter å ha lest notatet fra Regjeringen [680] synes jeg at de hovedsynspunkter som er av interesse både for norsk fiskeripolitikk, for det jeg vil kalle miljøforurensning og ikke minst for norsk skipsfart, er sterkt inne i bildet.

Nå er det slik at hvis man skulle dele opp Nordsjøen i soner på 200 mil, ville det bli en liten renne midt ute i Nordsjøen mellom den engelske og norske sone – bredere er nå en gang ikke Nordsjøen. Med en gang man begynner dette utredningsarbeidet vil det komme fram sterke synspunkter som vil gå ut på at det umulig kan være hensiktsmessig for Norge – iallfall for en viss strekning av kysten – å få 200-mils fiskerigrense. Det er klart at hvis det skjer, vil det bli en

omstrukturering i våre fiskerier som er ganske betydelig. Vi har en rekke fiskerier som foregår utenfor Skottland, vi har Irskesjøen, Hebridene og Shetland. Vi har ved Island når vi får denne avtalen. Det er klart at dette må veies opp mot de fordeler som vi uvegerlig vil få i Nord-Norge etter mitt skjønn. Det er like klart at de store fangster får man i Nord-Norge.

Men bare den problemstilling som jeg her har kommet inn på, viser at spørsmålet om en 200-mils fiskerigrense vil bli et stridsspørsmål også i den komiteen som skal utrede dette. Det vil bli ulike syn.

Jeg har oppfattet det slik at for det første er det klart at det dreier seg om inntil 200 nautiske mil, og for det andre er – iallfall slik jeg har lest disse dokumentene – det man har funnet fram til her fra norsk side, mye et forhandlingstaktisk opplegg. Som et utgangspunkt for et forhandlingsopplegg for å finne fram til en pakkeløsning når det gjelder skipsfarten, forurensningsproblematikken og vår fiskeriproblematikk, vil jeg si at selve forhandlingsopplegget ligger ikke fjernt fra mitt hjerte i denne sammenheng. Utgangspunktet for forhandlingene kan være godt slik det er lagt fram her. Om det vil bli hensiktsmessig med 50-mils grense, 100-mils grense eller 200-mils grense, får man komme tilbake til når disse utredningene foreligger.

Men det som jeg gjerne vil be notert av Regjeringens representanter, er at man ikke bare ser nøye på fiskeriproblematikken, selv om jeg understreker at den selvfølgelig er meget vesentlig i denne sammenheng, men at man også har helt klart for seg skipsfartens enorme betydning for dette land, slik at man under forhandlingene ikke kommer fram til et resultat som på noen måte hindrer den frie skipsfart og Norges vitale interesser på dette området, og likeså at man ofrer betydelig tid og interesse på forurensningsproblematikken. For skal vi få [681] en utvidet sone, og vi skal stå ansvarlig for forurensningene innenfor denne sone, kan det oppstå både økonomiske og andre problemer av hittil ukjent rekkevidde.

Jeg har ikke noe å bemerke til Regjeringens opplegg for deltagelsen i denne store konferansen, men jeg vil be om at de synspunkter som jeg her har vært inne på, blir nøye vurdert.

Erling Petersen: Jeg har fulgt en smule med i det forberedende arbeid som har foregått i FN når det gjelder havbunnen og havet. Jeg må si at jeg ble direkte sjokkert da jeg så meldingen om at Regjeringen hadde tatt standpunkt og hadde tallfestet dette til et så ytterliggående alternativ som 200 mil. Jeg kan godt tenke meg det indrepolitiske motiv for en slik aksjon. Men hvis noen vil be meg karakterisere det, vil jeg kalle det en internasjonal dumhet. Vi har ikke oversikt over konsekvensene på en hel rekke områder som ligger utenfor de områder hvor en relativt liten gruppe kan påvise rent positive fordeler.

En annen ting er at vi skulle også undersøke i hvilket selskap vi kommer internasjonalt med dette standpunkt på forhånd før noen forhandlinger er begynt. Jeg tror det ville vært meget gunstigere om Regjeringen hadde holdt på det som står på side 1 i notatet, der man sier at man vil gi generell støtte til kyststatene, men uten

å gi uttrykk for noe bestemt syn når det gjelder valg mellom løsninger som er aktuelle. Denne valgfrihet burde man ha når forhandlingene begynner. Å gi uttrykk for et så ytterliggående og tallfestet standpunkt tror jeg er ytterst lite hensiktsmessig. Og som jeg sa: Vi må undersøke i hvilket selskap vi kommer. Jeg tror – det er min personlige vurdering etter å ha vært med på internasjonale konferanser i 43 år – at Norges anseelse internasjonalt begynner å bli en smule mer anløpen enn den har vært noen gang tidligere i de 43 år jeg har vært med i denne aktiviteten. Jeg tror vi skal være litt varsomme med å legge ytterligere strå på her.

Statsråd Trygve Olsen: Hr. Stray etterlyste en fornuftig begrunnelse for det standpunkt som er tatt. Jeg vil vise til at Regjeringen allerede i sin erklæring sier at den vil gå inn for utvidede kyststatspreferanser. Og jeg har forstått det slik at et stort flertall i Stortinget egentlig er innstilt på den samme linjen. Så har man vurdert de ulike måter å skaffe kyststatene såkalt utvidet preferanse på, uten [682] at man fra norsk side hittil har tatt noe klart standpunkt til de alternativer som kunne foreligge. Det er en kjent sak at det amerikansk-kanadiske forslag en stund fortonte seg nokså interessant. Men Kanada har nå selv forlatt det, og det kommer vel av at Kanada, på samme måte som de andre land, under de forberedende drøftelsene har fått klarlagt at det nå vil være et flertall – altså 2/3 flertall – som samler seg om et vedtak som går ut på at en kyststat skal kunne gis rettslig adgang til å utvide sin økonomiske sone til 200 nautiske mil. Norge har hittil sittet på gjerdet og ventet med å spesifisere sine standpunkter. Men den 2. juli starter Havbunnkomiteen sin siste sesjon før konferansen kommer sammen, og man har ansett det for ønskelig å signalisere et standpunkt da. Det er i alle tilfelle klart at man ikke kan vente lenger enn til høsten. Det har vært lagt atskillig vekt på at man burde ta et standpunkt nå, fordi man på den måten kan få anledning til å være med blant det flertall som utformer detaljene omkring utvidelse av såkalte økonomiske soner. Dette er da bakgrunnen for at man nå har funnet tiden inne til å ta et detaljert standpunkt i denne saken.

Jeg tror det er nødvendig å understreke det som for så vidt utenriksministeren allerede har understreket, at man må skjelne mellom det man her tar standpunkt til. [683] At det skal bli juridisk adgang til å etablere en så bred økonomisk sone, er ett spørsmål. Om Norge skal benytte seg av en slik adgang hvis dette forslaget blir vedtatt, og i tilfelle i hvor stor utstrekning vi skal benytte oss av den, er et helt annet spørsmål, og et meget komplisert spørsmål, som naturligvis må vurderes nøye. I denne forbindelse er det selvsagt riktig at man må se nøye på de minuspostene som man vil få for norsk fiskerinæring, som hr. Haugstvedt har vært inne på, men man må selvfølgelig også ta i betraktning de fordeler som man vil oppnå på annet hold. Det er antagelig for tidlig allerede nå å forsøke å få dette klart for seg, for hvis konferansen ikke treffer sitt vedtak før i 1975, kan mange ting endre seg imens, og om man gjør beregninger i dag, kan det måtte gjøres andre beregninger om en tid. Jeg viser i så måte til at Fiskebåtrederens Forbund i vinter foretok en beregning hvoretter de kom fram til at norsk fiskerinæring ville få ganske betydelig tap ved en utvidelse – da var det snakk om en utvidelse til 50 mil – mens Fiskeridirektoratet nå

har foretatt en beregning som gir helt andre resultater. Og reaksjonen fra Fiskebåtredernes Forbund slik jeg kjenner den gjennom uttalelser fra generalsekretær Kibsgaard-Petersen, tyder på at man også innenfor de kretsene som ellers er aktive motstandere av grenseutvidelse, nå vurderer det slik at dette er en utvikling som antagelig vil komme, at man går ut fra at de siste beregningene som går ut på at en utvidelse totalt vil gi norsk fiskerinæring en netto, antagelig er riktige, og at man bør basere seg på at man må utnytte dette ved overenskomster med de land som vi har interesser overfor, slik at man får fiske innenfor hverandres områder.

Så var skipsfartsinteressene nevnt. Regjeringen er helt klar over det forholdet, og det kommer også klart fram. Det sier seg jo nærmest sjøl at vi som stor skipsfartsnasjon er interessert i så små bredder for territorialfarvannene som mulig og vil forsøke å skaffe skipsfarten størst mulig adgang til gjennomfart ved å holde åpne streder som det er fare for vil bli stengt, osv.

Vedrørende forurensningsproblemene er det klart at disse må man naturligvis iaktta meget nøye. Jeg skulle tro at hvis vi får en videreføring av oljeaktiviteten nordover langs våre fiskebanker, er dette problemer vi har hengende over hodet på oss, og som vi er nødt til å engasjere oss meget sterkt i, hva enten dette blir klarert på FN-konferansen eller ikke.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Fiskeriministeren har nevnt en vesentlig del av poengene. Jeg vil bare si at man må ikke utlegge det slik at det er [684] innenrikspolitiske motiver som ligger bak dette standpunkt fra Regjeringens side. Det ville være å så nokså mye tvil om sakligheten i innstillingene fra de utvalg som har arbeidet med dette, og som har anbefalt eller tilrådd en slik holdning. Jeg viser her til Sjøgrenseutvalget og arbeidsutvalget under det. Jeg synes ikke det er riktig fordi om de har kommet enstemmig fram til dette, å si at det er innenrikspolitiske motiver som ligger bak.

Så har man vært inne på – og fiskeriministeren har vært borte i det – spørsmålet om når Norge skulle tone flagg eller tilkjenne sitt syn her mer konkret enn vi har gjort hittil. Der er forholdet at man fra norsk side hele tiden har deltatt i en uformell konsultasjonsgruppe av stater med utpregede kyststatinteresser, og de folkene som fra norsk side står i spissen for disse forhandlingene – jeg tenker ikke minst på den som leder forhandlingene i Havbunnkomiteen fra norsk side – har sett det slik at det ville være ønskelig allerede nå under Havbunnkomiteens sommersesjon som begynner 2. juli, å gi uttrykk for norsk prinsipiell støtte til tanken om økonomiske soner. Man skal være klar over at det er nokså mye realitetsdrøftinger som foregår i Havbunnkomiteen før selve konferansen går av stabelen. Man arbeider bl.a. nokså intenst med å utforme traktattekster. Og man har vurdert det slik at norsk støtte til dette «økonomisk sone»-begrepet langt på vei vil være en forutsetning for effektiv norsk deltagelse i de avgjørende underhåndsdrøftinger om utformingen av et samarbeid, et flertallsforslag i saken, og dermed også for den norske delegasjons muligheter til å påvirke utviklingen av «økonomisk sone»-begrepet i samsvar med norske interesser.

Jeg vet ikke om det er slik å forstå at hr. Stray for så vidt ikke var uenig i at vi fra 2. juli, når Havbunnkomiteen kommer sammen, kunne innta dette standpunktet, men at det han først og fremst siktet til, var at vi før dette møtet har kjørt ut. Det kan være en vurderingssak, men jeg er iallfall tilbøyelig til å være enig i det synet de har som har deltatt i dette arbeidet nå nokså lenge, at tiden nå er inne for oss til å tilkjenne vårt standpunkt her.

Bernt Ingvaldsen: Jeg festet meg ved at fiskeriministeren sa at det nå var på tide å ta et detaljert standpunkt. Det forbauser meg i grunnen. Den begrunnelse han gav, synes jeg heller ikke var noe særlig tungveiene. På side 5 i det andre notatet står det:

«Arbeidsutvalget er kjent med at en fra norsk side i forbindelse med Havbunnkomiteens møter deltar [685] i en uformell konsultasjonsgruppe av stater med utpregede kyststatinteresser. Bortsett fra Norge og Island som de eneste europeiske deltakerne i konsultasjonsgruppen, deltar bl.a. Canada, Australia, New Zealand, Indonesia, India, Kenya, Tunisia, Chile og Venezuela.»

Jeg må si at dette er et noe ensidig selskap. Det er tross alt de europeiske statene vi her vil få mest med å gjøre, hva enten det gjelder felles interesser eller interessemotsetninger.

Jeg vil støtte det som har vært sagt her før, at for oss å proklamere et standpunkt for 200 mil før man vet hvilke bestemmelser som vil gjelde for bl.a. skipsfarten, kan det ikke være noen grunn til å gjøre. Jeg er i det hele tatt meget betenkt over at Norge her allierer seg med Island som det eneste europeiske land og med en hel del land som ligger i andre verdensdeler, med helt andre forhold og forutsetninger. Det er tross alt de europeiske statene vi vil få mest forbindelse med i denne saken. Jeg synes det måtte være riktig at Regjeringen gikk inn for å utvide mulighetene, men ikke tok noe standpunkt på forhånd hvor man forpliktet seg til å gå inn for 200 mil likegyldig hva det måtte innebære.

Svenn Stray: Den var riktig, den antagelse utenriksministeren kom med til slutt, at det jeg hadde i tankene, var først og fremst denne deklarasjon fra Regjeringens side, som etter min mening var meget unødvendig sett fra internasjonalt synspunkt. Jeg tror heller ikke at det vil være på sin plass – men jeg er enig i at det selvfølgelig kan være et vurderingsspørsmål – at Norge den 2. juli så altfor sterkt gir sin tilslutning til tanken om en utvidelse til 200 mil. Om man la det frem på den måte at man i prinsippet gav sin tilslutning til tanken om slike økonomiske soner, ville det være en annen sak. Men i hvert fall bør man da gjøre det betinget av at man finner frem til rimelige ordninger på de forskjellige felter, slik at alle berettigede interesser blir tilgodesett. En slik holdning skulle jeg tro ville være den riktige, og også den holdning som ville gi Norge mest innflytelse på detaljutformingen under de videre underhåndsdrøftelser. For har Norge så å si deklarerert at vi går med på en slik tanke uansett, vil vel iallfall mange lands interesse

av å være litt fleksible for å få Norge med, bli betydelig mindre. Det skulle iallfall alminnelig logikk tilsi.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Hr. Ingvaldsen bemerket at vi var kommet i et selskap som også skulle [686] tilsi en viss tilbakeholdenhet, og han mente at vi først og fremst burde feste oss ved det standpunkt de andre vest-europeiske land tok til dette spørsmålet. Men saken er jo at av de vest-europeiske land er det først og fremst Island og Norge som er fiskerinasjoner, og som også har kyststatinteresser å ivareta. Og hvis vi har interesser i å utvide vår suverenitet på dette området og vil arbeide aktivt for det, er det vel ganske naturlig at våre interesser ikke faller så svært godt sammen med de andre vest-europeiske lands interesser. Hvis vi skulle ta det som utgangspunkt, ville vi vel bli nokså passive i arbeidet for å fremme norske interesser på dette området, skulle jeg tro.

Bernt Ingvaldsen: Det kan vel ikke være i norsk interesse at vi kommer i for stor konflikt med våre naboland.

Karl J. Brommeland: Jeg er enig i det hr. Stray nettopp sa, at det man i første omgang skulle ha nøyet seg med, var å gi uttrykk for Norges positive innstilling til i prinsippet å gå inn for en økonomisk sone, men man burde ikke gå så langt som til å ta et standpunkt for 200 mil. Statsråd Trygve Olsen nevnte at det stod noe i regjeringserklæringen om en slik utvidelse. Nå har ikke jeg den erklæringen foran meg her, men det kan neppe der ha stått noe som kan gi hjemmel for en slik beslutning som den Regjeringen nå har tatt. I så fall ville vi jo hatt anledning til å reagere på det tidligere.

Når det gjelder utenriksministerens kommentarer til mitt første innlegg, vil jeg gjerne understreke at jeg skjelner klart mellom dette at det nå gjelder å få en generell adgang til å utvide til 200 mil, og spørsmålet om hva Norge eventuelt skal gjøre. Men slik som det hele er lagt opp, slik som det er publisert, og slik som fiskeriministeren ordla seg, synes det å bli koblet temmelig meget sammen. Ialffall oppfattes det slik rundt omkring. F.eks. ble det i radio direkte spurt om dette også ville bli gjort gjeldende for Norge. Ja, naturligvis, ble det da svart. I TV var han noe mer reservert, men han sa det iallfall så sterkt som at dette er første skritt i retning av å kunne utvide grensen til 200 nautiske mil også for Norge. Så det er jo det som er oppfatningen. Det er det sterke krefter i vårt land går inn for, og som de nå har fått støtte for, og det er slik det blir oppfattet rundt omkring her i landet og også ute. Det er dette jeg mener har vært galt, og det er dette jeg sterkt reserverer meg mot.

[687] Jeg la også merke til at generalsekretæren i Fiskebåtredernes Forbund, Kibsgaard-Petersen, forbausende nok gav sin tilslutning til dette. Men jeg har også merket meg at i dette arbeidsutvalget er faktisk ingen representant for fiskebåtrederne med. Derimot er det to fra Norges Fiskarlag. De synspunktene fra fiskebåtredernes side har iallfall ikke kommet direkte til uttrykk i arbeidsutvalget. Det er i grunnen ganske underlig, med den sammensetning dette utvalget har, at man ikke har funnet plass også til den gruppen.

Jeg vil også gjerne nevne at under nordiske fiskerikonferanser som jeg har deltatt i, nå sist på Færøyene, har det kommet tydelig fram hvor forskjellige oppfatninger man i de nordiske land har når det gjelder spørsmålet om fiskerigrenser og økonomiske soner. Når vi tenker på hvordan man ellers til stadighet understreker betydningen av godt samarbeid og samhold i Norden, synes jeg utspillet i denne forbindelse er noe underlig, sett i relasjon til våre nordiske naboer. Her er det som sagt bare Island vi er på linje med. Vi er ikke på linje med de andre nordiske land.

[688] **Erling Petersen:** Det skulle være unødvendig å nevne det, men selv om man skulle få 2/3 flertall på den kommende konferanse for en økonomisk sone på 200 mil, så vil jo det bare være bindende for de land som ratifiserer konvensjonen. De som ikke ratifiserer den, kan opptre innenfor disse grensene slik som de tidligere har gjort, hvis da ikke landene vil sette marinemakt bak sine krav.

Hvis nå Island og Norge ratifiserer, men er de eneste land i Europa som ratifiserer, vil jo hele tiltaket ha relativt begrenset betydning, så man skal ikke tro at et vedtak i denne konferansen vil løse problemene. Det det kommer an på, er om tilstrekkelig mange av de land som er av betydning i dette spørsmålet, også ratifiserer konvensjonen.

Statsråd Trygve Olsen: Til hr. Ingvaldsen vil jeg få si at hvis jeg brukte uttrykket «detaljert standpunkt», så var vel det kanskje ikke helt dekkende for hva jeg mente. Jeg mente at vi egentlig hadde tatt et standpunkt tidligere i og med regjeringserklæringen, hvor det heter at vi vil arbeide for å utvide kyststatenes preferanse, uten at dette er spesifisert nærmere.

Det vi nå måtte gjøre, var å få avklart før konferansen åpner, hva vårt standpunkt skulle gå ut på. Det var det jeg mente å si med det.

Bernt Ingvaldsen: Jeg må si at jeg har en annen oppfatning av konferanser. Hvis alle kommer dit med på forhånd vedtatte standpunkter, hva skal man da konferere om?

Statsråd Trygve Olsen: Jeg tror de fleste andre nasjoner som skal delta på denne konferansen, har hatt det samme problem at det har måttet avklare sine standpunkter før konferansen begynner. Jeg viser i så måte til Canada, som – som jeg nevnte – hadde et annet forslag tidligere, men har gått fra det og har proklamert støtte for det forslag som man nå regner med å få 2/3 flertall for, og de har offentliggjort dette sitt nye og ferske standpunkt.

Til hr. Brommeland vil jeg bare få si når det gjelder sammensetningen av dette arbeidsutvalget, at så vidt jeg vet, har representanter fra både hermetikkindustrien og Fiskebåtredernes Forbund vært innkalt til konsultasjoner med den komiteen som har arbeidet med dette. Fiskebåtredernes Forbund er medlem av Norges Fiskarlag, og har også derigjennom hatt anledning til å øve innflytelse på arbeidet i arbeidsutvalget.

[689] Ellers må jeg bare få gjenta det som har vært sagt flere ganger tidligere, og som står klart i siste avsnitt i pressemeldingen, at Regjeringen har sagt at den vil presisere at den med dette standpunkt ikke har vurdert nærmere spørsmålet om eventuell opprettelse av en norsk økonomisk sone og i tilfelle hvilken utstrekning en slik sone bør ha innenfor rammen av de 200 nautiske mil, slik at det er klart at dette er to forskjellige spørsmål.

Formannen: Ingen flere har bedt om ordet.

Statsråd Trygve Olsen, ekspedisjonssjef Vibe og byråsjefene Bucher-Johannessen, Tresselt og Bølset forlot her møtet.

S a k n r . 3 .

Sikkerhetskonferansen i Helsingfors.

Formannen: Det vil bli gitt en kort redegjørelse av utenriksministeren for hvorledes saken nå står.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg skal forsøke å gjøre den så kort som mulig.

Det er jo kjent for komiteens medlemmer at det har pågått såkalte multilaterale forberedende drøftelser i Helsingfors helt siden 22. november i fjor. De ble avsluttet 8. juni i år med vedtagelse av et dokument der representantene for de 32 deltagende europeiske stater samt USA og Canada gir uttrykk for sin felles beslutning om å anbefale sine regjeringer å sammenkalle konferansen i overensstemmelse med sluttokumentets anbefalinger.

Det er videre også kjent at sluttokumentet anbefaler at konferansen innledes med et utenriksministermøte i Helsingfors 3. juli. Dette møte vil så følges av et noe mer langvarig komitestadium på embetsmannsplan i Geneve. Disse forhandlinger vil antagelig begynne i midten av september og vare noen måneder. Her er det snakk om komitearbeid som vil bli ledet av en såkalt koordineringskomite. Resultatet av dette arbeidet vil bli fremlagt på et avsluttende møte på regjeringsplan i Helsingfors – antagelig [690] utpå vårparten neste år.

Hvis jeg skulle gi en vurdering av det som hittil har foregått, så er det Utenriksdepartementets oppfatning – og det er også oppfatningen i de øvrige vestlige land – at man har oppnådd positive resultater under de forberedende drøftelser i Helsingfors. Det er alminnelig enighet om at de forutsetninger som man fra vestlig side har stilt for å delta i konferansen, er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

De omfattende forberedelser som har strukket seg over 1/2 år, har resultert i en detaljert dagsorden med klare mandater som vil sikre grundige komitedrøftinger av alle de spørsmål som man ønsker å reise på konferansen. Dagsordenen er inndelt i følgende fire hovedgrupperinger:

- a) Sikkerhetsspørsmål.
- b) Økonomisk samarbeid.
- c) Utvidede menneskelige kontakter, herunder spredning av informasjon, kultur og undervisning.
- d) Oppfølging av konferansen.

Jeg skal ikke nå gå i detalj om innholdet av og det man legger i de forskjellige punkter på denne dagsordenen, men vil bare si at på konferansen som begynner den 3. juli, vil man i det norske hovedinnlegg gi en redegjørelse for det norske syn på øst/vest-utviklingen samt ta opp en del spørsmål innenfor konferansens dagsorden som en på norsk side legger spesiell vekt på, og hvor man fra norsk side eventuelt vil fremme konkrete forslag under konferansens annen fase.

Det har hele tiden vært norsk syn at Sikkerhetskonferansen ikke bare må gi resultater med hensyn til en forbedring av de statlige forbindelser. Konferansen må også gi resultater som kommer det enkelte menneske og dets miljø til gode. På denne bakgrunn utreder Utenriksdepartementet i kontakt med politiske ungdomsorganisasjoner spørsmålet om å fremme et forslag om utvidet kontakt mellom ungdom. Det vil komme under dagsordenpunktet «Utvidede menneskelige kontakter».

Miljøverndepartementet er anmodet om å skissere et forslag på miljøvernsektoren.

Utenriksministeren vil i sitt innlegg gi bakgrunnen for og omtale hovedinnholdet av de forslag som fra norsk side vil bli fremmet under den annen fase.

Ellers vil det bli lagt vekt på den betydning man fra norsk side legger i å utarbeide konkrete forslag vedrørende tillitskapende tiltak på den militære sektor samt spørsmålet om oppfølging av konferansens resultater.

[691] Jeg kan til slutt bare si at man fra norsk side og også fra NATO's side har lagt stor vekt på forbindelsene mellom drøftingene i Helsingfors og drøftingene om styrkereduksjoner i Wien. Man var på siste NATO-møte i København enig om at man ikke ville binde seg til noen dato for igangsetting av annen fase av Sikkerhetskonferansen før man hadde fått Warszawapakt-landenes tilsagn om når man var rede til å starte forhandlingene i Wien om styrkereduksjoner. Men under møtene mellom Bresjnev og Nixon forleden har jo Bresjnev sagt seg villig til å innlede disse forhandlingene i Wien den 30. oktober, og de vestlige land er da innstilt på å igangsette Sikkerhetskonferansens annen fase i midten av september i år.

Jeg tror ikke jeg skal bruke mer tid på dette.

Formannen: Jeg kunne ha lyst til å stille to spørsmål til utenriksministeren.

Det første gjelder det punktet som han var inne på om oppmyking av de menneskelige kontakter mellom landene i øst og vest. Er det gjort fremskritt som har

noen betydning, eller står man på østlig hold fremdeles så steilt på dette punktet som man en tid hadde inntrykk av?

Det andre spørsmålet gjelder det utenriksministeren nevnte om konsultasjoner med politiske ungdomsorganisasjoner. Dreier det seg om de ungdomsorganisasjonene som er knyttet til regjeringspartiene, eller er det konsultasjoner med et bredere forum der de forskjellige organisasjoner er med, f.eks. Statens Ungdomsråd? Jeg vil i denne sammenheng spørre hvorfor det i tilfelle bare er de partipolitiske ungdomsorganisasjoner som konsulteres i en slik sammenheng. Jeg synes dette måtte være en sak som egner seg godt for diskusjon i et bredere ungdomsforum enn bare partipolitisk.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg kan svare med en gang på det spørsmålet som gjaldt dagsordenpunktet «Utvidede menneskelig kontakter» at vi mener det er riktig å si at det er gjort betydelige fremskritt her under de forberedende drøftinger i Helsingfors, og at det er nådd resultater som fra norsk synspunkt må sies å være til dels svært tilfredsstillende. Alle vesentlige elementer i de opprinnelige NATO-forslag som Norge støttet aktivt i Helsingfors, om menneskelige kontakter og informasjonsspredning, er kommet med i komitemandatene. Det betyr at spørsmål som gjenforening av familier og friere reisemuligheter, lettere adgang til informasjon og journalisters arbeidsvilkår vil bli gjenstand for inngående drøftinger på konferansen med sikte på utarbeidelse av konkrete forslag.

Grunnlaget er lagt for tilfredsstillende resultater, [692] kan en si. Det gjenstår selvfølgelig både på dette punkt og på alle de øvrige punkter å se hva resultatet blir.

Når det gjelder de drøftingene som jeg nevnte, som er ført med politiske ungdomsorganisasjoner, så vil jeg – for at dette skal bli presist og riktig – be om at byråsjef Mevik får supplere meg med opplysninger om de drøftelser som har funnet sted, og hvilke organisasjoner det dreier seg om.

Byråsjef Mevik: Våre kontakter har vesentlig vært med Nasjonalkomiteen for Internasjonalt Ungdomssamarbeid og det er derfor muligens riktig å si at det ikke utelukkende gjelder politiske ungdomsorganisasjoner.

Formannen: NIU er jo et velkjent organ for oss. Det er jo den organisasjonen vi har kontakt med i forbindelse med støtte til ungdomsorganisasjoner osv.

Da er den saken grei.

Byråsjef Mevik: Det gjelder utelukkende den organisasjonen.

[693] **Formannen:** Hvis det ikke er flere som har spørsmål eller kommentarer å komme med, må jeg få lov å innskjerpe to ting før vi avslutter møtet. Det ene er at jeg på ny vil innskjerpe taushetsplikten som gjelder så vel representanter som andre som er til stede i disse møtene. Det andre er at det er en

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

Møte torsdag den 28. juni 1973 kl. 10.

stor manko i bunken over ferieadresser og ferietelefoner, og sekretæren ber pent om at medlemmene gir beskjed om dette, for det kan jo oppstå situasjoner hvor det er ønskelig å innkalle komiteen igjen. Denne gang var det vanskelig å nå fram til en hel del av representantene, så vær så snill å gi opplysning om ferieadresser og ferietelefoner så langt en nå har oversikt over det.

Møtet hevet kl. 15.05.